

943

206

t-19

1888

y-5 w12

525

2010

06
-19

ԽՐԱԽՈՅՍ

ՎԱՍՆ ՊԱՇՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ

Ս. ԱՌԵՏԱՐԱՆԻ

Այս խօսքը համաձայն է. եթե ո՛ր եպիսկոպոսոսրեան կը
յանկայ, բարի զործոյ կը ցանկայ» (Ա. Տիմ. Գ. 1):

ՈՒՂԵՐՁԵՅ

Ա. Մ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Երեց Հայ Առհարանական Եկեղեցւոյն

ՅԶՄԻՈՒՆԵԱՆ

معاری عمومیہ نظارت جلیلہ سنک فی ۳۰۳ - ۱۱ تموز ۱۱ تاریخلی و
۳۸۲ نومرولی رخصتنامه سبله طبع اولتشددر

ԿՐՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԹՅՈՒՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

(Արամեան)

1888

2001.

11472

Խ Ր Ա Խ Ո Յ Ս

ՎԱՍՆ ՊԱՇՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ

Ս. ԱՌԵՏԱՐԱՆԻ

Ամենքին, որ Յիսուսի Գրիստոսի աչօք կնային ընդ աշխարհ, յամենայն դարս եւ գրեթէ ամենուրեք կտեսնեն «Ժողովուրդներ... յողնած եւ ցիրուցան եղած՝ հովիւ չունեցող ոչխարներու պէս»։ Այս տեսութիւն ունեցողներ, հապա, պատուիրեալ են աղաչել հունձին Տէրովը, «Որ մշակներ հանէ իւր հունձին... զի հունձը շատ է, բայց մշակները՝ քիչ» (Մատթ. Թ.)։ Այսպիսի է եւ վիճակ Տաճկաստանի, ուր շատ մշակք պէտք են՝ նոյն իսկ Բողոքական փոքրիկ ժողովուրդեան, որոյ համար գործողք եւ աղօթողք պարտին ընել ինչ որ կարեւորք են ի պատրաստութիւն բաւական մշակաց։ Գեր. Տօք. Թրոպրիճ՝ վերատեսուչն Այնթապ Գօլէճի, յիւր ճառին թէ էր երիտասարդք չեն հակամէտ լինել քարոզիչ, 1885 տարուան Աւետաբերի մէջ թուեց պատճառներէն զոմանս։ Սոցա մի քանին բառնալ անկ է Պօրտի Միսիոնարաց, ոմանք կպատկանին Տեսչութեան Աստուածաբանական ձեմարանաց եւ այլք կվերաբերին

Յող. Ժողովրդեան: Կան, սակայն, արգելք ի միտս երիտասարդաց, որք թէեւ կիսաիաքին լինել պաշտօնեայ Ս. Աւետարանի, այլ կվարանին, գուցէ եւ կերկնչին իսկ մերձենալ ի նա: Այսպիսի վաճառմանց եւ երկիւղածութեան՝ յուսամք կըլլան Գրքիս Եւ Երեմիայի՝ հետեւեալ խորհրդածութիւնք: Յուսալի իմն է թէ՛ յայսմ քաջալերական խորհուրդներ գտնեն եւ Արժ. պաշտօնեայք, որ արգէն կան յայն գերազանց կոչման: Չէ եւ անակնունքի թէ՛ համայն ժողովրդական ընթերցողք եւս՝ պիտի օգտին այս խորհրդածութիւններէ գտնելով օժանդակութիւններ առ ի թեթեւել ծանրութիւնն, որ կայ ի վերայ պաշտօնէից եւ քաջալերել զայս:

Եւ կանխապէս ըսել պարտիմ, թէ՛ խորհրդածութեանց սկզբունք թէ՛ եւ ընդհանրական են — ամեն ժողովրդեան պաշտօնէից պատշաճական — այլ մանրամասնութիւնք, որպէս զի դիւրըմբռնելի լինին եւ նա՛ գործնական, յարմարեալ են ներկայ հանգամանաց Հայ քրիստոնէից եւ պաշտօնէից նոցա: Հետեւապէս ուղղեալ են մեր խորհրդածութիւնք տիրապէս Հայ Եկեղեցւոյ Երեմիայի, որոց գիտեմք թէ՛ չեն մերձենալի զինուորական եւ այլ պետական պաշտօնք, եւ որոց առհասարակ կյարմարի լինիլ վարպետ՝ վարժապետ եւ վարդապետ (քարոզիչ), գրագրութիւն՝ գրագիտութիւն եւ խմբագրութիւն, վաճառականութիւն՝ բժշկութիւն՝ վիստաբանութիւն եւ մանրամունք պաշտօնք ի կառավարութեան, գործեր՝ յորս առաջին բան կը համարուին ստակ շահիլ, նովաւ պատիւ ստանալ

եւ ապա սոքօք լինիլ օգտակար Ազգին եւ Եկեղեցւոյ: Այլ ի խորհրդածութեանս մէկին պիտի տեսնուի, թէ՛ այս վերջին վախճան, — օգտակար լինիլ այլոց եւ այն ի փառս Աստուծոյ — դիւրաւ կստացուի քան որչափ յուսալի է այլ պաշտամանց միջոցաւ, որոց բաղդատմամբ իսկապէս ունի եւ մեծ գերազանցութիւնս պաշտօնէութիւնն Ս. Աւետարանի: Որպէս պիտի տեսնեմք նկատելով քարոզչութեան Կարգադրութիւնն (Ի խորհրդածութեան Ա. Բ. Գ.), Գրքիս Եւ Երեմիայի (Գ. — Ը.) եւ Արքիւշէպ (Թ. Ժ.), որոց զօրութեամբ պիտի հեղեղենք, թէ՛ կմեղանչեն կոչեցեալք՝ եթէ՛ մերժեն զայս պաշտօն, որ շատ Գրքաւորաց Կեդրէն (ԺԱ. ԺԲ.): Եւ որպէս զի մեր հրաւերն կամ հետեւութիւն բանաւորապէս՝ ոչ թէ՛ թեթեւութեամբ մերժուի, կամ մտադիւր ընդունելի լինի, պէտք է լրջութեամբ դիտել, թէ՛

Ա. Ի Կարգադրութեան Կան Կեդրէն Կարգադր:

Ապաքէն հաշտութեան պաշտօնեայք կըլլան՝ «ոմանց, հոտ մահուան՝ ի մահ, եւ ոմանց կենդանութեան հոտ՝ ի կեանս»: Եւ «առ այս ով բաւական է», կաղաղակէ Անթիոն ընտրութեան — մեծ Առաքեալն իսկ, Պօղոս, (Բ Կորնթ. Բ. 15, 16), բայց Չէ թէ՛, կյարէ, մեք ինքնիրեն — իս բաւական ենք բան մը խորհելոյ՝ որպէս թէ՛ մեզմէ, հապա մեր բաւականութիւնն Աստուծոյ մէջ է: Ուստի եւ ես, կըսէ, Աստուծոյ շնորհօք եմ՝ ինչ որ եմ, եւ Անոր շնորհքը՝ որ իմ վրաս է, պարապ չեղաւ, հապա ես անոնցմէ (յԱռաքելոց)

ամենէն աւելի աշխատեցայ. եւ չէ թէ ես, հապա Սատուծոյ շնորհքը որ իմ հետս էր: Եւ քաջա-
յայտ իմն է, թէ Սատուծոյ յիմարը՝ մարդիկներէ
աւելի իմաստուն է, եւ Սատուծոյ տկարը՝ մար-
դոցմէ զօրաւորագոյն... եւ աշխարհիս յիմարներն
ընտրեց Սատուած՝ որ յամօթ ընէ իմաստունները,
եւ աշխարհիս տկարներն՝ որ յամօթ ընէ զօրաւոր-
ները: (Ա. Կորնթ. Ա. 15): Այնպէս որ ես՝ այս
տկարաց մին, « երիցս աղաչեցի զՏէր, մէկդի ը-
նել ինէ » զիմ տկարութիւն, այլ նա ըսաւ ինձ,
« Իմ շնորհքս հերիք է քեզ, քանզի իմ զօրութիւնս
տկարութեան մէջ կը կատարուի » (Բ. Կորնթ. ԺԲ.):
Ուրեմն որքան որ ոք գիտէ գործոյն մեծութիւնն,
փափկութիւն եւ կարեւորութիւն, գիտէ եւ դժուա-
րութիւններն եւ զիւր ապիկարութիւն, այնքան
առաւել կյարմարի այս սուրբ կոչման, ուր Աստ-
ուած է գլխաւոր գործողն՝ իսկ գործաւորն խո-
նարհ միջոց մը միայն: Մշակ մը, որ երբեմն կսեր-
մանէ կամ երբեմն այլոց սերմունս կըրէ. բայց ոչ
սերմանողն ինչ է եւ ոչ ջրողն, այլ Աստուած՝ որ
կաճեցունէ:

Ամէն տեսակ գործի մէջ յաջողութիւն կախեալ
է յԱստուծուստ. յիրաւի « Եթէ ոչ Տէր չինէ զտունն
ի նանիր վաստակին շինողը նորա. եթէ ոչ Տէր պա-
հեստէ գըրալք, ընդունայ տընին պահապանը նո-
րա »: Իսկ եթէ հասարակ քաղաքապան կրնայ ակն
ունել ձեռնտուութեան Աստուծոյ, քանի՞ աւելի
ան՝ որ նուիրական քաղաքին պիտի ըլլայ պահա-
պան: Եթէ իրենց տուներ շինողներ կրնան յուսալ
յաջողութեան Տեառն, քանի՞ առաւել ան՝ որ սուրբ

Հոգւոյն տաճարներ պիտի կառուցանէ: Եթէ ո
եւ է պաշտօնատարք մնան օգնութեան Բարձրե-
ւոյն, որպիսի մեծ յուսով՝ Սատուծոյ պաշտօնեայն
կրնայ համբառնալ զաչս ի լերինս, ուստի — ի
Տեառնէ — օգնութիւն պիտի գայ: Պաշտօնեայն
Քրիստոսի բանաւորապէս պիտի միշտ յուսայ, թէ
« Իմ օգնութիւնս Տէրովմէ պիտի գայ », անշուշտ
պիտի ինձ սեպհական նպաստ ըլլայ:

Նպաստներ, որք ուրիշ գործոց եւ պաշտամանց
համար չեն խոստացեալք: Այո՛, Քրիստոս կվստա-
հեցունէ պաշտօնեայն, թէ Մի հոգաք թէ ինչ
կամ ինչպէս պիտի խօսիք. քանզի պիտի տրուի ձեզ
այն ժամուն ինչ որ պիտի խօսիք: Վասն զի ոչ թէ
դուք էք որ պիտի խօսիք, այլ ձեր Հօրը Հոգին՝
որ կխօսի ի ձեզ: Եւ որպէս ըսաւ ի կոչման անդ
« Ինչ, Տէր եհովայ, որ կառարկէր, թէ « Ո՛հ, Տէր եհովայ,
ահա ես խօսիլ չեմ գիտեր... մանուկ եմ » (Երեմ.
Ա.) : Բայց Տէրը ըսաւ. Մի ըսեր թէ ես մանուկ
եմ... քանզի ես քեզի հետ եմ... ահա իմ
խօսքս քու բերանդ դրի. նաեւ ի կոչման Մովսիսի,
որ « Ես թոթովախօս եմ » կառարկէր, « Ո՛վ տուաւ
մարդուն բերան », կըսէ, ... « Զէ՞ որ ես Տէրս :
Ուստի գնա՛ ու ես քու բերնիդ հետ պիտի ըլլամ,
եւ քեզի պիտի սորվեցընեմ ինչ որ պիտի խօսիս »
(Ելից Դ.) : Հապա ոյք կկոչուին յայս պատգամա-
ւորութիւն Տեառն ամենակալի, իրենց տկարու-
թեան, թոթովանաց եւ մանկութեան վրայ չունին
խորհելիք՝ իրրեւ արգելս պաշտաման, Բաւ է նոցա
լինիլ պատրաստ ըսել ինչ որ ճշմարտութիւն է եւ
պատգամ, բաւ է յօժարիլ երթալ առ որ եւ ուր

կղրկուին Նախախնամութեամբ: Կարեւորն է ունենալ հոգի անձնուէր, սիրտ խոնարհ, միտք ընդունակ ուսման եւ մարմին առողջ:

Աստուած՝ զորս այսպիսեօք պատրաստեր է, պիտի զարդարէ եւ կատարելութեամբ, որք պիտանի են առ այս գործակցութիւն: Զանոնք պիտի լնու շնորհիւ եւ իմաստութեամբ, որպէս լցուց զԲեսելիէ՝ ճարտարագետն խորանին. եւ թերեւս քան զնա առաւել եւս զայնոսիկ, որք զմարդիկ պիտի շինեն խորան Ս. Երրորդութեան, կըսէ մեր Շարական: Ըստ այնմ թէ «զորս յառաջագոյն սահմանեց՝ նաեւ կոչեց, եւ զորս կոչեց՝ նաեւ արդարացուց, եւ զորս արդարացուց՝ նաեւ փառաւորեց: Ուրեմն ի՞նչ ըսենք այս բաներուն համար, կըսէ նշանաւոր պաշտօնատարն Պօղոս (Հռովմ. Ը.), եթէ Աստուած մեր կողմն է, ո՞վ պիտի ըլլայ մեզ հակառակ: Այն որ իր Որդւոյն չխնայեց՝ այլ մեր ամենուն համար մատնեց զնա, ի՞նչպէս անոր հետ չպարգեւեր մեզ նաեւ ամէն բան», որք կարեւոր են «Քրիստոսի կողմանէ դեսպանութիւն» ընելու եւ աղաչելու Քրիստոսի կողմանէ որ մեղաւորք հաշտուին Աստուծոյ հետ: (Ի կորնթ. Ե.): Ան որ երբ մանուկ կուտայ մօր, որպէս թէ յապառափէ բխեալ — նորա կրծոց կաթ կհոսեցունէ, քանի՜ առատութեամբ պիտի չտայ անձի, որոյ սիրտ արդէն լեցուած է ջրով կենդանութեան: Այսպիսին քանի՜ առաւել շնորհաց կրնայ ակն ունել, թէ պիտի բխին եւ իր սրտէն բան բարի, բացուի բերանն «ուղիղ համառօտել զբանն կենաց», եւ իր չրթունքներէն հոսի կաթ ի սնունդ մանկանց Սիօ-

նի: Եթէ երկրագործ յուսայ առաջին եւ վերջին անձրեւի, քանի՜ աւելի մշակն բանին կենաց, զոր իբրեւ սերմ անապականացու կսերմանէ ի սիրտ անմահ հոգւոց. եւ կսպասէ հեղման շնորհաց, որպէս զի Աստուծոյ բանն պարապ չդառնայ... այլ յաջողութեամբ ի գործ դնէ բանը, որոյ համար զրկուեցաւ: (Եսայ. ԾԵ.): Եթէ պէտք է ծնողք յուսան թէ Աստուած պիտի հայթայթէ պարէն իրենց զաւակաց, որքան առաւել կրնայ յուսալ հայր ժողովրդեան՝ ընդունիլ կարողութիւն առ ի ջամբել կաթ շնորհաց եւ կաթ կենաց, զի մի անմահ հոգիք մատնին սովալլուկ յաւիտենական մահու: Աւա՛ղ թերահաւատ մտաց: Զի նոյն ինքն «Հացն կենաց... որ էջ յերկնից», ըսաւ թէ «Ամէն իշխանութիւն տրուեցաւ ինձ յերկնս եւ յերկրի», որոց ամէնն ալ պիտի գործածեմ ի հաստատութիւն թագաւորութեանս: Ուրեմն քաջ եղէք, «Գացէք աշակերտեցէք բոլոր ազգերը... եւ ահա ձեր հետ եմ ես ամէն օր մինչեւ ի կատարած աշխարհիս:»

«Բանակք հրեշտակաց Տեառն շուրջ են զերկիւղածովք իւրովք եւ պահեն զնոսա», կըսէ Սաղմոսեբզուն, որպէս երբեմն ըրին Յակոբայ եւ Եղիսէի: Պատճառ ունինք, սակայն, հաւատալու թէ առաւել եւս կպահեն զայնոսիկ, որք անձնուէր կմտեն ի հուր ազատել մեղաւորս ի հրոյ կորստեան, որպէս եղաւ երեք անձանց ի հնոցին Բաբելոնի: Այսպէս կկատարուի վերասացեալ խոստումն Քրիստոսի, թէ երկնից զինուորութիւնք պիտի ըլլան պաշտօնէից հետ, որպէս եւ երկրի զօրու-

թիւնք, յորոց են եւ հաւատացելոց բանակը — զինուորեալ եկեղեցի: Եւ իրօք սոցին ազդու աղօթից օթանդակութեամբ եւ պէս պէս ձեռնտուութեամբ կյարմարին պարագայք, որ եւ երիտասարդք «գան ի գիտութիւն ճմարտութեան եւ փրկութիւն»: Մանաւանդ որ պատրաստութիւն քարոզչական պաշտաման, որոյ համար սեպհական ձեռնտուութիւնք կըլլան դրամով՝ բանիւ եւ ազդեցութեամբ: Ըստ որում քրիստոնէից կիսօսիմ, աւելորդ կըլլայ ցուցնել այս ամեն տեսակ նպաստից տեւողութիւնն ու մեծութիւնն. քանզի գիտեն, թէ քանի մեծ ազդեցութիւն ունին... աղօթք արդարոց, որոց դիմեց եւ մեծ զօրավարն Պօղոս, Հռովմ. ԺԵ. 30, Բ Կորնթ. Ա. 11, Եփես. 2. 19, Եբր. ԺԳ. 18, Յակ. Ե. 1: Բաւելլայ նաեւ յիշել թէ չկայ յաշխարհի տեւական եւ հզօր ընկերութիւն՝ քան որ ինչ վասն տարածման քրիստոնէութեան — յանուն Առաքելութեան, Ս. Գրոց եւ տեսրակաց: Որոց ամենեցուն գործունէութիւն պիտի լինին գործակցութիւն պաշտօնէութեան, որ ունենայ միշտ նպաստս յաջողութեան: Որպիտիք են եւ Աստուածաբանական ծեմարանք ի Տաճկաստան, եւ նախապատրաստական վարժարանք որ կան գրեթէ ամէն Միսիոնարական կայանաց մէջ, ուր մասնաւոր դիւրութիւնք կընծայուին երիտասարդաց, որք անձնուէր եւ յարմար կերեւին քարոզութեան Ս. Աւետարանի:

Արդ կայ պաշտօն մը եւ գործ յորում Հայ քրիստոնէայ երիտասարդն հիմն ունենայ յուսարդ մէկ տասներորդ մասն նպաստից նախախնամութեան եւ ֆրիստոնէութեան, որք կընեն բանաւո-

րապէս վասն պաշտօնէութեան Ս. Աւետարանի: Հապա ալ ինչ բան կրնայ վարանեցունել զերիտասարդս ընտրել զայս «բարի մասն», բռնել դերս նպաստամատոյցս աջակցութեան հաւատացելոց բազմութեան, նա՛ աջոյն Ամենակալի, որ մասնաւոր խոստմամբ կարգայ հրաւէր եւ քաջալեր: — Եթէ դեռ կվարանի ոք, թող նկատէ, թէ

Բ. Ի պաշտօնէութեան կան առիթս ընդարձակութեան:

Այժմէն ի Տաճկաստան կարգադրութիւնք են եղեր, զի քարոզչութեան պատրաստելի երիտասարդն լինի ընթացաւարտ գօլէճի մը, ուսկից մինչ կանցնին այլք իրենց մասնաւոր ճիւղերուն եւ կը պատաղին մանրամասնութեանց կամ գործնական հրահանգաց, քարոզիչցուն կանցնի յԱստուածաբանական ծեմարան, ուր կշարունակէ զուսմունս լեզուագիտական, կը յաւելու թերեւս եւ Եբրայալեզուագիտական, կը յաւելու թերեւս եւ Եբրայականն ու Յունականը: Հոն ընդարձակ պատեհ կուտենայ տեսնելոյ յարաբերութիւն գիտութեանց ընդ իրեարս եւ ընդ կրօն, կուսանի եւ հիմնովին զսկզբունս բարոյականի եւ Աստուածաբանութեան: Հոն քրիստոնէական վարդապետութեանց մէջ առաջի աչաց կերեւին գանձերն ֆրիստոսի անքըննելի ճոխութեան, որ գիտութեանէ գերազանց է: Հոն կհասկնայ ընդարձակութիւնն եւ խորութիւն հիմանց ապացուցութեանց ֆրիստոնէութեան կամ կրօնի եւ Ս. Գրոց, որպէս եւ խորութիւնն ապականութեան սրտից, յորոց կըլլեն ամէն տեսակ չարութիւնք եւ պէսպէս կերպարանաւ անհաւատութիւնք: Հոն վերահաս կըլլայ դարմանաց

այս ախտից եւ զօրութեան, որ հանդերձեալ է կենդանացնել զմեռեալն, վերստեղծել եւ զաշխարհ: Հոն պատեհութիւն եւ պարտաւորութիւն կունենայ գործածելոյ լեզուներն, զոր ուսեր է, ի հրահանգս ճարտարախօսութեան եւ ատենաբանութեան: Անդ կուսանի վարչութիւն Հովուաբանութեան մէջ, ինչպէս եւ զայլ ուսմունս եւ գիտութիւնս, որոց տարերք իսկ գուցէ չըլլան գօլէճներու մէջ: Այնպէս զի վարժարանի ընթացաւարտի մը միտք ինչպէս ամփոփ է եւ սեղմեալ գաղափարօք բաղդատմամբ ընդարձակամտութեան ընթացաւարտի ուրումն գօլէճի, սոյնպէս եւ սորայն առ ընդարձակութեամբ գաղափարաց ընթացաւարտ քարոզչի: Եւ եթէ քարոզչութիւն առիթունի այսքան ընդարձակելոյ գաղափարս կամ միտս, քանի՜ աւելի բարձր են դիրք քարոզչի քան հասարակաց, զորս կրթելոյ յիշուի կոչումն ունի:

Այսպէս պատրաստեալ քարոզիչ, իբրեւ ճշմարիտ նմանող Յիսուսի, անոր պէս «կը զարգանայ իմաստութեամբ... եւ շնորհք գտնելով Աստուծոյն եւ ի մարդկանէ» ըստ բերման պաշտամանն: Քանզի ինչպէս դասատու նախապէս ինք կըսէ եւ կընէ՝ զոր ինչ կուզէ ուսուցանել աշակերտի, նոյնպէս առնելով եւ քարոզիչն, փորձառու կըլլայ, թէ մարդ քանի որ բարին կկամենայ, չարը իր մէջ կգտնէ. եւ ինչ խղճալի է նա՝ իբրեւ գերի մեղաց, յորմէ միայն Որդին կազատէ: Որոյ եւ ինք փորձառու լինելու է, զի իբրեւ ճշմարիտ ազատեալ, կենաց նորոգութեան մէջ պտըտի, առ ի ծառայել անոր, որ մեռաւ եւ զինք գնեց: Հետեւեալէս

զգայ թէ ալ իր անձին տէրը չէ, հապա նուիրական Հօրը, զինուորեալ Քրիստոսի եւ տաճար Հոգւոյն Սրբոյ, որ կը թելադրէ ընել «ամենայն ինչ ի փառս Աստուծոյ»: Եւ այս է նոյն ինքն Աստուածապաշտութիւն, որ ի սրտի երթալով կզօրանայ իբրեւ ծագող արեգակ, որ եւ ունի խոստումն թէ՛ ներկայ եւ թէ՛ ապագայ կենաց: Այսպէս պաշտօնեայն ոչ միայն գաղափար կստանայ ի վերայ կրօնի, այլ եւ անոր զօրութիւնն յինքեան, ոչ միայն անոր վրայ ականջօք լսած կըլլայ, այլ աջօք տեսածի պէս, որ է կարեւոր պայման ճշմարիտ հմտութեան կամ գիտութեան:

Քարոզիչն Ս. Աւետարանի իբրեւ աշխատող երկրագործ, որպէս կստորագրէ ճշմարիտ պաշտօնեայն՝ Պօղոս, պէտք է որ նախ ինք (իր աշխատունեան) Պօղոս, պէտք է որ նախ ինք (իր աշխատունեան) պտուղներէն վայելէ. (Բ Տիմ. Բ.): Այն է նախ ինք նմանող լինել Քրիստոսի չնաշխարհիկ կատարելութեանց, որով լինի կարող եւ այլոց ըսել, թէ «նմանող ինձ եղէք, ինչպէս եւ ես Քրիստոսի»: Եւ ահա այս բարձր դիրքն ու տեսութիւն պլիտի ունենայ (եւ պարտի ունենալ) պաշտօնեայն: Եւ ո՞չ ապաքէն ան որ կը ջրէ, ըստ Սողոմոնի, ինք ալ պլիտ ջրուի կենաց ջրովն որ կըլի անսպառ շնորհաց գահէն եւ Ս. Գրոց խորերէն: Այն է թէ քանի անգամ որ այլոց կըացատրէ վարդապետութիւնս Ս. Գրոց, ինք առաւել եւս կհասկնայ եւ առաւել ազդեցութիւն կընդունի: Քանի անգամ որ զայլս կյորդորէ ի բարեպաշտութիւն, նախապէս ինք կյորդորուի: Քանի անգամ որ այլոց համար կաղօթէ, կաղօթէ եւ իրեն համար: Չենք ըսեր

թէ այս միջոցներ անշուշտ քարոզիչն կընեն ուսեալ եւ բարեպաշտ. ո՛չ. չիք զօրութիւն որ այսպիսի մտաւոր փոփոխմունս յառաջ բերէ ի մարդ՝ եթէ ինք չուզեր լինել ընդունակ: Միայն կցուցնեմք թէ երիտասարդք, որ ընդունակ են բարձր գաղափարաց եւ բարոյից, առ այս պատկան ազդեցիկ միջոցներով պատեալ պաշարեալ կը գտնեն զինքեանս ի պաշտօնէութեան:

Ուր այսպիսի միջոցներով շնորհաց, պաշտօնեայն կրնայ ընդունիլ շնորհս ի վերայ շնորհաց, եւ կունենայ առիթներ բարձրանալոյ փառաց ի փառս: Կենէն ի վերին աստիճան, ինչպէս ըսինք, մտաւոր ընդարձակութեան, որպէս եւ բարեպաշտութեան, որ փորձառական կընէ գիտութիւնն եւ հիմնական: Այսպէս կբարձրանայ նա ի բարձունս քրիստոնէութեան, որոյ հասարակ վիճակ իսկ բարձր է քան դերս աշխարհի բարոյականութեան եւ ազնուամտութեան, ուր գուցէ պիտի մնար եւ ինք առանց պաշտօնէութեան: Այլ այժմ կայ ի գագաթ Մօն Պլանի, որոյ ստորոտք իսկ բարձունք են Ալպեան լեւրանց եւ են բարձրադիր քան ստորոտեայ դաշտօրայս: Հապա, քրիստոնեայ երիտասարդք, մի՞ զիջանիք մնալ ի գիւղօրէս դաշտի, նման Դեմասի (Բ Տիմ. Դ. 9), ի վեր, ի վեր յԱլպեանս, վեր ի Մօն Պլանն Գրիստոնէութեան: Ուր ձեր հորիզոնն տեսութեան մտաց՝ լինի ընդարձակատարած, եւ դուք խորազնին եւ շրջահայեաց, լինիք տեսող զապագայս ազանց գտանել դարման գալիք կորստեան: Որպէս պիտի տեսնուին այլազան կերպարանօք յընթացս խորհրդածութեան եւ մասնաւորապէս ի նկատելն աստ, թէ

Գ. Ի պաշտօնավարութեան կռն առիթ շարժացան
Կարողութեանց:

Քանզի պաշտօնեայն Աւետարանի ոչ միայն իբր քրիստոնեայ պարտի բոլոր մտօք, ի սրտէ եւ ամենայն զօրութեամբ ծառայել Տեսառն սրտագիտի, որում ունի տալ հաշիւ վասն ամենայնի, այլ եւ բերմամբ պաշտաման պարտաւորեալ է ծառայել նմա «յամենայն անձնէ» — գործածելով զամենայն տեսակ կարողութիւնս անձին: ՅԱւետարանական դրութեան, նա՛ Հայ Աւետ. Եկեղեցեաց մէջ, չիք որոգայթ գործածելոյ աւուր պատշաճի քարոզ՝ աղօթք մինչ իսկ երգեր: Այնպէս զի յեօթնեկի կատարելի մի քանի պաշտամանց՝ դասուց եւ քարոզից ամենայն նիւթ եւ կերպարան պիտի յառաջ գան ի մտաց պաշտօնէի, որ տարբեր կրթութեան եւ ճաշակի անձանց, թերեւս եւ այն մեծ բազմութեան եւ հմտագունից ոմանց առջեւ, պիտի բերէ կարեւոր ճշմարտութիւններ. եւ այն ո՛չ իբր դպրոցական ճառ եւ հետաքրքրական պատմութիւն, այլ տեսականն այնպէս բացատրել՝ որ գործնականի յանգի: Վասն այսորիկ քարոզիչն պիտի ուղիղ տրամաբանէ եւ լրջաբար վիճի, գեղեցիկս նկարագրէ եւ ճշդիւ պատմէ, միտքը լուսաւորէ եւ սիրտը շարժէ՝ բանաւոր փաստիւք՝ եւ ազնիւ ազդեցութեամբ, որոց մեծագոյն մասը պիտի կատարէ առանց գիր եւ գիրք գործածելոյ: Եւ որոց քաջազանութեան մասին չկրնար լինել անհոգ կամ անիոյթ պաշտօնին վրայ, որ տրուեցաւ երէցներուն ձեռնադրութեամբ: Այլ պարտի խորհիլ եւ յառաջ գիմել, զի կարող ըլ-

լայ ուրիշներուն ալ սովորեցունել : Արդ, ի՞նչ պաշտօն կայ երիտասարդաց մերոց պատկան, ուր պէտք ըլլայ այնքան երկրազածութեան ջանք, նա թէ հարկ եւ ստիպումն գործածութեան կարողութեանց իմացման՝ ըմբռման՝ դատողութեան՝ տրամաբանութեան՝ յիշողութեան՝ երեւակայութեան եւ այլ իմացականաց, որպէս եւ զգացողութեանց :

Այնու զի երէցն կամ հովիւ խնամատար է հօտին որոյ մէջ մի հոգիներուն համար պարտի հսկել : զի հաշիւ պիտի տայ նոցա հետ ունեցած ամէն տեսակ վարմանցն համար : Որպիսի, ուրեմն, որ կըլլան պարտազգացողութիւնք ծնողաց առ ի խնամել զորդիս, չեն անկէ նուազ եւ երիցանցն առ այնոսիկ՝ զորս ի Քրիստոս Յիսուս... ծնան Աւետարանով. եւ որոց, իբրեւ տնտես, ամէն մէկուն կերակուր տալ պարտին : Երբ նա կ'սորհի ի վերայ մեղաւորաց, որ են թէ՛ ի ժողովրդեան եւ թէ՛ նոցա շուրջ, կրնայ միթէ լինիլ անզգայ եւ անտարբեր, կրնայ ասոնց համար չլինիլ յերկունս գթութեան, կրնայ չնեղուիլ ընդ նեղեալ՝ ըստ հոգւոյ եւ ըստ մարմնոյ : Այո՛, հովիւն, տեսուչն, որ է եպիսկոպոս, քան հասարակ քրիստոնեայս պարտի առաւել հսկել՝ անքուն զգացմամբ, եւ լալ ընդ լացողս, որպէս եւ չիրնար լինիլ անտարբեր եւ չխնդալ ընդ խնդացողս : Որպէս Քրիստոս — ճշմարիտն հովուապետ՝ լացաւ ի վերայ Երուսաղէմայ նկատելով նորա զապաղայն, մինչ այլք կուրախանային երեւութական փառաց վերայ : Դուք պիտի լաք եւ ողբաք, ըսաւ աշակերտաց եւս, քայց աշխարհս պիտի ուրախանայ. դուք պիտի

տրտմիք, սակայն ձեր տրտմութիւն պիտի փոխուի ուրախութեան : Ինչպէս որ ինք «Իւր անձին աշխատութեան պտուղը տեսնելով» ուրախացաւ. եւ գոչեց, «Շնորհակալ եմ, Հայր» : Նմանապէս եւ Տեսուչն — Հրեշտակն Եկեղեցւոյն, երբ կտեսնէ մէկ մեղաւորի դարձը, կուրախանայ սրտայոյզ ընդ հրեշտակս երկնից : Այսպէս կարի յաճախ, ոչ միայն բերմամբ անձի իբր սոսկական ոք, այլ եւս առաւել բերմամբ պաշտաման՝ իբր ընդ բազումս կապակցեալ պաշտօնեայ, կունենայ ուրախութիւն եւ տրտմութիւն, սէր եւ գութ, բերկրութիւն եւ տրտմութիւն, սէր եւ գութ, բերկրութիւն եւ տրտմութեան կարեւորի իրիք : Այսպիսի պէս պէս զգածմունք ի սրտի պաշտօնէի կան յար ի շարժութեան, նման լեռնահոս գետակի, որ յընթացս իւր շարունակ ակերէ ջրեր կընդունի եւ անջրդի վայրեր կտանի, եւ յար ի տուրեւառութեան կայ : Եւ ո՞չ ապաքէն զգացմունք որ այսքան կգործեն յաճախ եւ հզօր, պիտի ըլլան ի զարգացման եւ, հետեւապէս, զօրանան ու զարգանան ըստ օրինաց ունակութեան կամ կիրառութեան : Եւ բնականապէս պիտի ազդեն մի կողմանէ իմացական կարողութեանց վրայ, եւ ի միւսմէ՝ կամաց :

Կամաց, կըսեմ, որ քան զայլ կարողութիւնս նուազ ներգործութիւն չընդունիր ի պաշտօնէութեան Ս. Աւետարանի : Այնու զի կան նեղութիւնք եւ դժուարութիւնք սեպհական այս նուիրական պաշտաման, որք որքան մեծամեծ ըլլան եւ պէսպէս, այնքան տուրք կ'արտայայտուին ի պաշտօնէութեան : Զի պաշտօնէի մարմնաւորութեան կամ

եւ պարտի ամէն բան կատարելէ ետք հաստատուն կենալ... ճշմարտութեամբ պնդելով մէջքը եւ հաղնելով արդարութեան զրահը . որպէս կը յորդորէ մեծ ախոյեանն Պօղոս : Եւ ո՞վ ի պաշտօնէից քան զայս Առաքեալ մարթի պատահել մեծագոյն դժուարութեանց, եւ քանի՞ք, սակայն, ի բիւրաւոր զօրապետաց անգամ, հաւասարեցան հաստատակամութեան սորա : Այսպէս մարթի պատահել եւ շատ պաշտօնէից, որք զիւրեանց պարտիս հաւատարմաբար կատարել կճգնին մտադիւր եւ հաստատակամ : Այսպէս ի պաշտօնէութեան, ուրեմն, կան զօրաւոր առիթք գործածութեան կամաց, որպէս եւ սրտի ու իմացականութիւն, յորս բովանդակին ամենայն կարողութիւնք մտաց կամ հոգւոյ : Հետեւապէս ի քարոզչութեան, կըսենք, կզարգանան ամենայն կարողութիւնք անձին :

Եւ ահա յաչս յոռետեսաց կամ վհատելոց դժուարութիւնք երեւցածներն իսկ, այն են դիմագրաւել ընդդիմութեանց՝ որ տեղի կունենան ի միջի եւ ի սրտի ժողովրդեան, վշտակցիլ ընդ բազումս որք կան ի սառապանս հոգւոյ կամ մարմնոյ, միշտ ունենալ լեցուն միտք եւ սիրտ ի սնունդ ժողովրդեան, զորս տեսանք յայսմ հատուածի : Այս դժուարութիւնք իսկ, որպէս եւ որք երեւեցան նախընթաց հատուածի մէջ ի մասին ստացման հմտութեան, թէեւ են դժուարութիւնք, այլ ունին իրենց լաւագոյն ազդեցութիւնքը յանձին Եպիսկոպոս-Տեսչի : Սոքա են կարեւոր միջոցք բարձրութեան եւ զարգացման . նման դժուարութեանց նաւապետի, որ շատ անգամ կմարտնչի ընդ հով

եւ ընդ ծով, կամ ճակատամարտի զօրավարի, որ կարչաւէ ընդ հուր եւ ընդ սուր : Այլ որպէս այս մարտ եւ ճակատ կառնեն նաւապետն ու զօրավար աներկիւղ եւ անվհատ, այսպէս եւ Տեսչական այս դժուարութիւնք կընեն Աստուծոյ մարդը կատարեալ եւ իր պաշտաման յարմար : Ահա այս է պատճառն՝ որ նորընծայ պաշտօնեայ մը, թէեւ բնական ճրիւք օժտեալ եւ լաւ ուսմամբ պատրաստեալ, ինչ որ կրնայ ընել կամ կրել մեծ դժուարութեամբ, զնոյն դիւրաւ եւ հեշտիւ կրնայ կատարել հինաւուրց պաշտօնեայ : Զի սա առիթներ ունեցեր է գործածելոյ զամենայն կարողութիւնս մտաց, որ զօրացեր են, եւ ունակացեր է կրել ծանրութիւնս, որ ապաքէն թեթեւ բեռ են կամ քաղցր լուծ միայն :

Այսօրիկ են բնական արդիւնք կիրառութեան, որք կերեւին ամէն տեսակ հրահանգութեանց մէջ : Եւ քանզի, կըսեմք, ի Հովուութեան առաւել կը գործածուին կարողութիւնք մտաց, քան որ կրնան գործածուիլ ուրիշ պաշտամանց մէջ, զորս կրնան ի ձեռս բերել երիտասարդք մեր, ապա եւ շատ կը զօրանան՝ կզարգանան սոցին կարողութիւնք : Քան զայս բնականն չէ նուազ յուսալի եւ ազդեցութիւն գերբնականի . այն է զարգացումն իմացականութեան, ազնուութիւն սրտի եւ կորովութիւն կամաց ներգործութեամբ շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ, որ շատ կարուի այնմ՝ որ հանդերձեալ է շատ պտուղ բերել : Ըստ խոստման Քրիստոսի, որ Ես եկի, կըսէ, զի իմ ոչխարք (նա՞ թէ Հովիւք) կեանք ունենան . եւ ալ աւելի եւս ունենան : Որոց կարողութիւններն ալ իբրեւ զօրթ Հայրս կմաքրէ,

որ պտուղ բերէ. . . (դարձեալ) կմաքրէ որ եւս աւելի պտուղ բերէ : Եւ եթէ հասարակ քրիստոնէից կարուի այս չնորհ զօրութեան, որչափ աւելի յուսալի է թէ պիտի տրուի պաշտօնէից Ս. Աւետարանի : — Եւ ահա այսպէս պարտաւորութեանց եւ ընդարձակամտութեան ի ձեռն տիրական սատարաց, որք խորհրդածեցան նախընթաց երեք հատուածոց մէջ, կգտնենք թէ

Դ. Աւետարանի պաշտօնէյի կըլան աղբջիկ աշխարհ :

Քարոզիչք եւ Երիցունք միշտ պատեհ կունենան եւ պարտք խօսիլ ժողովրդեան, ուր կըլլան բազմաթիւ անձինք ամէն կարգէ եւ աստիճանէ, անձինք՝ որոց մեծամասնութիւն գիտէ յարգել պատուիրանն Գրիստոսի, թէ « Որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ », գիտէ եւ վստահիլ կրօնի առաջնորդին, Եպիսկոպոսին, Երիցուն եւ քարոզչին, քան թէ իր մտաց ու մտերմաց, յորոց ծածկելի դաղտնիս անգամ կբանայ հոգեւոր Հօրը, որպէս փորձ բժշկի կբանան զվէրս ի դարման : Եւ այնու զի սոցին թուիք եւ վարկածք իսկ կառնուն կերպարան կրօնի վարդապետութեան, որ պատկառելի է եւ մտաց ներգործումն, հետեւապէս պաշտօնէից խորհուրդք եւ խրատք մեծագոյն տալաւորութիւն կընեն մտաց եւ սրտի բազմաց : Եւ որքան զգօն է պաշտօնեայն եւ իմաստուն, այնքան մեծ է ազդեցութիւն նորա ի վերայ ժողովրդեան, յատկապէս անոնց, որք իր աշխատութեամբ կուգան ի լոյս Աստուածգիտութեան, կգտնեն օրհնեալ Փրկիչն եւ կվայելեն ուրախութիւն ազատութեան ի մեղաց :

Եւ ըստ որում ճշմարիտ պաշտօնեայ Ս. Աւետարանի, է եւ ճշմարիտ բարեկամ ու բարերար ժողովրդեան, իւր անուղղակի ազդեցութիւնք ալ չեն նուազ քան այլ բարերարացն, որք իբրեւ ծնող, ազգական եւ բարեկամ կրնան ազդեցութիւն ձգել բնական կապակցութեամբ, որպէս եւ մասամբ իւրիք վաճառականն, բժիշկն, փաստաբանն եւ այլ դասու անձինք իրենց առատածեռութեամբ : Քարոզչն ըսինք, եթէ ոչ քան զսոսա աւելի, գէթ ոչ նուազ ներգործութեան դիրք ունի, որում եթէ արժանի լինի կրնայ ուրիշ կերպերով ալ ազդել : Զոր օրինակ քարոզչի չէ դժուարին գրել որպէս խմբագիր, տրամաբանել որպէս փաստաբան, ճառել որպէս բրոֆէսոր, նա թէ քան զսոսա լաւ բացատրել իր միտքը ժողովրդեան, որոց խօսելու կերպերն լաւ եւս գիտէ : Ուստի սորա խօսքերէն եւ գրածներէն հասարակութիւն աւելի բան կրնայ իմանալ եւ շինութիւն ընդունիլ, քան որ պիտի լինէր բացատրութեամբ դասատուի ուրուք եւ գրագիրի : Այսպիսի անուղղակի եղանակօք եւ ուղղակի ներգործութեամբք, պէսպէս պարագայիք եւ կրօնական կերպարանօք Երիցունք յիրաւին մեծ ազդեցութեան անձինք, որպէս կհաւաստէ եւ պատմութիւն ամէն դարու եւ ազգի : Եւստակապէս Հայունք՝ որ չունի ուրիշ այնքան սերտ կապակցութիւն իբրեւ ազգ, որքան որ է կրօնականն, որոյ Առաջնորդք եղեր են եւ պիտի ըլլան վարիչք ժողովրդեան :

Գիտելով նոցա այս գլխաւորութիւն կամ մեծ ազդեցութիւն՝ ամէն կառավարութիւն ի վարելն

իրեանց զանազան ժողովուրդս, տուեր են նոցա կրօնի գլխաւորաց բացառիկ պատիւներ եւ անկապտելի արտօնութիւններ, գերազանցութիւնք որ յաչս բազմաց են պատուականագոյնք քան գանձ եւ բարձ, որոց կըլլան բազումք անձկայրեաց թեկնածուք, այլ չեն հաւասարիր երբէք նուիրական պաշտօնէից ունեցածին: Այնպէս զի պաշտօնեայ որ կուզէ բարիս գործել, ծառայել ազգին եւ եկեղեցւոյն, այս դրիւք առաւել տրամադիր կըլլայ օգտակարութեան, քան որ ուրիշ դասու անձինք պիտի լինին իրենց կացութեամբ կամ մտաց եւ ոսկւոյ տաղանդովք:

Ապաքէն Աստուածապաշտութիւն օգտակար է յամենայնի, զի «թէ՛ ներկայ եւ թէ՛ ապառնի կենաց խոստումն ունի», որոյ պաշտօնեայն իբրեւ նորա մերձակայն աւելի կ'այեցէ: Եւ ինչպէս այլ ամենայն աստուածապաշտք զնա ապագային համար կ'ինդրեն, այլ առանց խնդրելոյ կառնու եւ ներկայն, այնպէս մանաւանդ պաշտօնեայն Քրիստոսի, նման նմին, առանց խնդրելոյ կառնու եւ առանց հետամտութեան կը գտնէ զերկրաւոր բարիս բարեպաշտութեան, նման անձի որ զի կերթայ դէպ յարեգակ առ Արեգակն արդարութեան՝ առ Քրիստոս, ուստի չուքը՝ փառքը ետեւի կողմը կ'իյնայ եւ չզատուիր անկէ թէ՛ եւ նա չուքէն խուսէ: Մինչ նա՝ որ կերթայ հակընթաց արեւուն, կը հեռանայ Քրիստոսէ երթալ ի Թեսաղոնիկէ յաշխարհ հեռի, նման Դեմասի (Ա. Տիմ. 2., Բ. Տիմ. 7. 9), այնպիսին միշտ հետամուտ կըլլայ չքոյն՝ փառաց, որում չկրնար հասնիլ երբէք. զի

խոյս կուտայ նորա առջեւէն, թէ՛ եւ մէկ քայլ միայն հեռի կերեւի անկէ մի միայն հրապուրել եւ ի պատրել: Կան այնպիսի պաշտօնք, ուր շատ մերձ եւ մեծ կոեսնեն երիտասարդք նոցին շահն ու շուք, զորմէ բուռն հարկանել կ'ձգտին, այլ, աւանդ, քանիք դէս ու դէն կ'թափառին՝ հետածիգ լեալ սին ստուերի ճշմարիտ փառաց եւ բարեաց: Զգոյշ լեր, քրիստոնեայ երիտասարդ, մի՛ գուցէ եւ դու պատրիս պատիւէ: Մի, մի՛ գառնար ի Թեսաղոնիկէ. զն յառաջ առ Քրիստոս, որոյ շնորհիւ շուք եւ շահ ինքնին պիտի հետեւին քեզ՝ եթէ գիտնաս գործածել զնա ի փառս Փրկչիդ: Զի եւ

Ե. Պաշտօնեայ՝ Ս. Աւետարանի կըլլան պարտելի:

Պաշտօնեայք Քրիստոսի հետեւելով նորա շաղաք յիրաւի կըլլան սիրելի եւ պատկառելի յաչս հաւատացելոց, որք զնոսա առ պատուականս կը համարին, ըստ յանձնարարութեան Ս. Դրոց, թէ բռնեցէք այնպիսիները պատուականներու կարգը, եւ մեծապէս պատուեցէք զնոսա սիրով՝ անոնց գործին համար, եւ թէ բարւոք վերակացութիւն ընող երիցունք, կըսէ Պօղոս, կրկին պատուոյ արժանի թող համարուին, մանաւանդ անոնք որ կաշխատին խօսքը քարոզելով ու սովորեցնելով: Եւ յիրաւի պէտք էր այսպէս լինիլ, հակառակն անարգանք է պաշտօնէի, պաշտամանն եւ ժողովրդեանն: Քանզի, որպէս տեսանք ի վեր անդ, պաշտօնեայք սրբութեան առհասարակ կըլլան իրենց ժողովրդեան գիտնական եւ պատուական անձինք, նաեւ ատենախօս՝ ճարտասան ու

ճարտար մարդիկը, նա թէ իրենց հմտութեամբ քան զմերձակայս նշանաւորք: Վասն այսոցիկ սովորաբար նոքա ներկայ կգտնուին գրեթէ ամեն տեսակ խմբակցութեանց — ծննդեան եւ յուղարկաւորութեան, շնորհաւորութեանց եւ հարսանեաց: Ի տօնի եւ ի տարեդարձի, աղջային հանդիսից մէջ նա ի կրօնական, ուր կըլլան կամ գահերէց կամ նմա մերձ: Զուտ քաղաքական ժողովոյ մէջ ալ, ըստ արդար օրինի մերս Օսմանեան Պետութեան՝ կրօնական գլուխք զօրութեամբ իրենց պաշտաման դեռ ունին ազատ ձայն եւ սեպհական պատիւ ու բարձ:

Եւ իրօք առ հասարակ պաշտօնեայք — Եպիսկոպոսք, Վարդապետք, Երէցք, եւ այն Հայ Աւետարանականաց մէջ, են պատկառելի յաջս ժողովրդեան, որ սովոր է նոցա բարձր ածական տալ եւ տիտղոս: Թո՛ղ Աստուածաբեալն ու նման բարձրագոյնս, սովորականք են. Սրբազան՝ Հայր սուրբ՝ Պատուելի՛ եւ Տէր Տէր. որոց եթէ ոք գտնուի անարժան — կարգաւեր, գռեհիկն իսկ «հեռի կարգէն» ըսելէ վերջ կարհամարհէ: Այլ արժանաւորք առ հասարակ կհամարուին ճշմարիտ Հայր. զի են կարեկից հոգեւոր որդւոց եւ հոգատար խնամելեաց: Եւ յիրաւի ժողովուրդ կհամարի զնոսա պաշտօնեայ հասարակաց, հայր բազմաց եւ արժանի մեծարանացն ու պատուոյ:

Եթէ պաշտօնեայք լինին կարօտ. այս բանաւորապէս կընծայուի շատ անգամ նոցա անձնուրացութեան, որով կամ դոյզն իրաւունք՝ թողակ ընդունեցին՝ կամ տուին առատ վասն օգտի նոցա:

Ուստի սոցա աղքատութիւն ոչ միայն չբերեր իրենց անպատուութիւն, թերեւս կյաւելու նաեւ առ նոսա մեծարանս՝ գութ եւ արգահատանք: Երբ այսպիսի կարօտութեանց կենթարկին պաշտօնեայք, նա թէ կպատահին արկածից հիւանդութեան՝ հրդեհի եւ նմանեաց, շատեր պէսպէս եղանակաւ կջանան նպաստել նուիրօք եւ ընծայիւք, զորս ոմանք կանուանեն «իրաւունք տալ»: Պաշտօնէից հիւանդութեան կըլլան շատեր կարեկից, եւ նորա մահուան վրայ կողբայ ժողովուրդ վշտակիր: Այրի Երէցիկն եւ որբերն կըլլան քան զնմանիս առաւել արժանի արգահատանաց եւ խնամոց, ուստի «լուսահոգւոյն» տանն մասնաւոր հոգ կը տարուի ի ժողովրդեանէ՝ գէթ յոմանց: Ինչպէս եւ ամէն աղջային՝ ժողովրդական եւ բարեսիրական հաստատութիւնք — Հիւանդանոցք՝ Դպրոցք՝ ձեմարանք՝ եւ Ուսումնարանք ալ — իրենց մեծարանս կյայտենն մասնաւոր զեղջերով վասն նոցա որ են ի գերդաստանէ Աւետարանի պաշտօնէից, մինչ իսկ, եւ առաւել եւս, յետ մահու նոցա:

Եւ հաճախեալի ամենեքին պէսպէս ցոյցեր են մեծարանաց, յարգութեան եւ սիրոյ, որ եւ կմնան յետ մահու ի վկայութիւն թէ պաշտօնէի անուն անմոռանալի է երկար ժամանակ, որ թէեւ մեռեալ բայց «տակաւին կխօսի», իր վարուք ու բանիւք, որք այնքան սիրելի էին ի կենդանութեանն: Ստուգիւ պաշտօնեայք ոմանք չեն արժանանար այսպիսի պատուոյ եւ պատկառանաց, այլ այս չէ՛ վերագրելի իրենց պաշտաման, այլ մասնաւոր ձախող պարագայից, գուցէ եւ իրենց անձնական թե-

րութեանց: Եւ պէտք է միշտ եւ յամենայն իրողութիւնս զանազանել անձնականն պաշտօնականէ եւ պատահականն բնականէ, որոց կվերաբերին մեր խորհրդածութիւնք: Ամէն տեսակ պաշտաման եւ գործոց մէջ ալ կըլլան պատահական ձախողութիւնք. չիք արհեստ եւ վիճակ ուր ամէն յուսալի բարիս վայելեն ամենեքին: Յամենայնի կը ճշմարտի, թէ « բազումք են կոչեցեալք, սակաւք են ընտրեալք »: Դու, երիտասարդ, կանուխ սկսէ լաւագոյն պատրաստութեան՝ լինիլ ընտիր եւ նա ընտրեալագոյն իմաստութեամբ եւ սրբութեամբ, եւ վստահ լեր թէ պիտի լինիս իսկապէս Պատուելի: Նկատելով նաեւ թէ

Ձ. Պաշտօնէսդ՝ Ս. Աւետարանէ չես ըլլար ազատ:

Աղքատ՝ եթէ կնշանակէ մեծութենէ՝ հարստութենէ եւ յընչից հատանիլ՝ զատանիլ, այս չպահանջուիր Աւետարանի պաշտօնեայներէ. որպէս Քրիստոս պահանջեց երիտասարդէ մը, որ երթայ զամենայն զոր ունի ծախէ տայ աղքատաց եւ հետեւի Քրիստոսի, որպէս չպահանջուիր եւ ամէն հաւատացեալէ որ նման Հօրն հաւատացելոց Աբրահամուն՝ զոհէ իւր սիրելի զՈրդին. կամ մինչ իսկ չպահանջուիր որ ճշմարիտ ապաշխարողին՝ Զաքէոս մաքսապետի նման չորեքպատիկ հատուցանէ ինչ անիրաւութիւն որ ըրեր է ապաշխարողն իր կենաց մէջ: Այսոքիկ մասնաւոր պարագայից բերմամբ մասնաւոր խրատներ են, բաւ է նոցա հոգին ունենալ: Այն է ընդունիլ թէ պարտի չորեքպատիկ հատուցանել եւ զոր ըստ որում չկրնար ընել՝ պէտս

ունի ողորմութեանն Աստուծոյ եւ գթութեան, որ չէր խտտապահանջ նոյն իսկ Զաքէոսի: Բաւ է որ մարդ լինի պատրաստ հնազանդութեան ամենադժուարին պարագայից մէջ իսկ, եթէ միակ սրտին զոհելու չափ դժուարին ալ լինի, որ եւ Աբրահամայ թոյլ չտուաւ: Այսպէս ալ ի պաշտօնէութեան հրաւիրեալ երիտասարդն չէ պարտաւոր ունեցածն ցրուել, որպէս կընեն եղեր ճգնաւորաց ոմանք, զի աղքատաբար հետեւին Քրիստոսի: Բաւ է լինիլ պատրաստ որ աղքատութիւն ալ կըրելոյ պատրաստ լինի պաշտօնեայ, որպէս եւ ամէն հաւատացեալ, ի փառս Քրիստոսի. նա թէ նորա համար ամէն բան թողելոյ եւ ամէն նեղութիւն կրելոյ յօժար: Առաջին քայլէն սկսեալ պէտք է պաշտօնեայ լինելիք անձ՝ սկսի ջանալ որ Ս. Գիրքն ուղիղ իմանայ, որ պիտի լինի իրեն եւ ժողովրդեանն վարչական օրէնք. եթէ ոչ ինքզինքն ու հետեւողներն կմտնէ ումպէտ դժուարութեանց, զորս պարտի կրել ի պատիժ իր տգիտութեան:

Նաեւ ի սկզբան անդ պէտք է ուղիղ հասկնայ, թէ քարոզչութիւն չէ արհեստ մը գործածելի հարստանալու նպատակաւ, որպէս կհամարուին չուկայի արհեստք, վաճառականութիւն եւ նմանիք: Ուստի եթէ յընթացս պաշտօնէութեան չըլլայ հարուստ՝ մեծատուն, չէ տարօրինակ, այլ բնական բերմունք պաշտօնէութեան. մանաւանդ թէ ի պաշտօնէութեան հարստանալն է տարօրինակ եւ հազուադէպ: Այնպէս զի եթէ հարստանալու արհեստից եւ գործոց մէջ իսկ, « Անոնք որ կուզեն հարստանալ, կկոչնան փորձութեան եւ որոգայթի եւ բազում անմիտ

ու Ֆեասակար ցանկութիւններու մէջ... որուն ումանք անձնատուր ըլլալով՝ մոլորեցան ի հաւատոց եւ խոցեցին զիրենք շատ ցաւերով» (Ա. Տիմ. 2.), հապա քանի առաւել եւս մեծ փորձութիւն կըլլայ պաշտօնէի երբ հարստանալ ուզէ անձնուրացութեան կերպարանաց տաք, եւ ապաքէն քանի՞ք մեծ կործանման մէջ գլորեցան եւ գայթակղեցին միամիտ հաւատացելոց հաստատութիւնն հաւատոյ։ Հապա « դուն, ով մարդ Աստուծոյ, փախիր այս բաներէն. եւ գնա զհետ արդարութեան, աստուածապաշտութեան, հաւատոյ, սիրոյ, համբերութեան, հեզութեան »... եւ մի դէնք քո յոյսդ « անստոյգ հարստութեան վրայ, այլ՝ կենդանի Աստուծոյ, որ ամէն բան կուտայ մեզ վայելել առատապէս »։ Գիտելով թէ « Աստուածապաշտութիւնը բաւականութեամբ հանդերձ մեծ չահալաճառութիւն է. քանզի ոչինչ բերինք յաշխարհ, եւ յայտնի է թէ ոչինչ կրնանք տանիլ. այլ ունենալով կերակուր եւ հանդերձ՝ անոնցմով բաւականանանք »։ (Անդ.)

Բայց եթէ պաշտօնեայք ոմանք « կերակուր եւ հանդերձ » — հարկաւոր եղածներն ալ — չեն ունենար, եւ յետ մահու ոմանց զաւակունք կըլլան խեղճ, ասոնք անձնական պատճառներէ կամ մասնաւոր ձախողութենէ յառաջ կուգան յաւէտ քան թէ ի բերմանց պաշտօնէութեան, ուր առ հասարակ « մշակն իր վարձուն արժանի » կըլլայ կերպիւ իւրիք։ Ընդհակառակն կըլլան պաշտօնեայք ալ որ իրաւամբ կըլլան մեծատուն եւ իրենց որդիք փառաւորք։ Աս ալ պաշտաման սովորական բերմունք չէ, այլ մասնաւոր պարագայից եւ անձնական ճիշդ

արդիւնք։ Եւ եթէ պաշտօնեայք առ հասարակ չեն ըլլար մեծատունք, փարթամք, գիտելի իմն է թէ նոքա չեն հետամուտ հարստութեան, որոյ հետ մտաց ոմանք հազիւ կրնան ի ձեռս բերել։ Պաշտօնեայք իրենց պաշտօնէ քան հարստութիւն մետօնեայք գանձ ունին գանձելի յերկինս, փրկութիւն անմահ հոգեոց։ Եւ եթէ հարուստ չեն ըլլար, պատճառն այն չէ որ իրենք չեն արժանի մեծ հատուցման։ Ո՛չ. նոքա իրենց նմանեաց բաղդատմամբ թէ եւ աւելի ստակ առնեն, նոցա բաղդատմամբ աւելի ծախս ունին եւ կընեն։ Իրենց նմանիք խնայողութեամբ, գուցէ եւ կծծութեամբ իսկ, կաւելցունեն դրամագլուխ մը, որ իրենց աշխատակից կըլլայ եւ աղբիւր շահու, յորմէ զուրկ է պաշտօնեայն։ Հասարակ գործի տէր անձանց ամօթ է եթէ չհարստանան, որ է նշան իրենց անգործութեան։ Այլ ոչ պաշտօնէի, որոյ հարստութիւն ու յաջողութիւն Աստուծոյ միայն է գիտելի։ Հասարակաց ամօթ է աղքատանալ եւ կարօտութեանց համար դիմել այլոց, այլ պաշտօնեայն աղքատութիւն մեծ ինչ չհամարիր, մանաւանդ եթէ նայի Անոր, որ թէ եւ հարուստ էր աղքատացաւ, որ աղքատներն հարստացնէ։ Ի կարօտութեան պաշտօնէի ինք եւ այլք պիտի խորհին, թէ իր ամսական թոշակ՝ « օգնութիւնն » բաւական չէ եղեր, ուստի աւելցունելու կերպն գտնել պէտք է։ Եւ հաւայտքիլ եւ այլ պարագայք կմեղմեն պաշտօնէին աղքատութիւնն, եւ որ ի կարօտութեան կուենայ առ ի թս սիրովանաց առաւել քան որ հասարակ ոք կրնայ յուսալ։

Նաեւ նկատելի է թէ պաշտօնէին ծախքերէն չատերն ալ վայելք են, յորոց կզրկուին իր նմանեաց բազումք: Զոր օրինակ պաշտօնէութեան պատրաստուելոյ համար պէտք կըլլայ դպրոցական եւ ուսման ծախքեր, պէտք կունենայ շատ մը գրոց եւ նորանոր լրագրաց եւ մատենից, որք պէտք չեն այլոց, այլ ասոնք տեսակ մը ճոխութիւնք են կամ վայելք սեպհական ուսման: Պաշտօնեայն քան հասարակ անձինք պէտք կունենայ վայելուչ եւ պերճ հագուիլ, նա ի պաշտօնարանի. նորա տուն, կահ եւ կազմած արժանի լինին ժողովրդեան դրից: Պաշտօնեայն մեծամեծաց հետ կտեսակցի, հարստաց հետ երթեւեկութիւն կունենայ, սպասաւորի եւ գործակատարաց պէտքեր կունենայ, որք արհեստաւորի անպէտ եւ անդէպ են. այլ պաշտօնէին պէտք եւ վայելք: Պաշտօնեայն բարեսիրական գործոց մէջ իւր առատաձեռնութեամբ կըլլայ օրինակ հետեւողաց, կպարտի լինել ձեռնառ աղքատաց եւ կարօտելոց որք իրեն կըխմեն, եւ արտաքին կերպարանքէ — հարուստ երեւոյթէ, մեծ օգնութիւն կակնկալեն, եւ զոր առատ սրտով կընէ պաշտօնեայն. ասոնք ալ ինքնին բարիք են եւ հոգեւոր վայելք: Միով բանիւ պաշտօնեայն պարտի չխնդրել անձին օգուտը, այլ շատերունը՝ որ փըրկուին. եւ որ պզտիկներէն մէկն ալ չգայթակղի: (Ս. Կորնթ. Ժ.): Ապաքէն այսպիսի ծախքեր, որ պաշտօնէութեան են սեպհական, են հաճոյական վայելք, եւ նա թէ Աստուած եւ ժողովուրդ որ գիտեն զայս ամենայն՝ ի վարձատրութեան իւրեանց կհաշուեն եւ ունին ի նկատի:

Այլ եթէ եղեր են տեղիք, ուր պաշտօնէի տըրուած թոշակ կամ « իրաւունք » եւ « օգնութիւնք » այս ծախուց անբաւական են եղեր, եւ պաշտօնէութիւն եղեր է արհամարհելի, դիտելի է, թէ առ հասարակ Բողոքականք, մինչ իսկ ի Տաճկաստան եւ այն նեղութեան տարիներու մէջ, կսկսին վարժուիլ աւելի տալ վասն կրօնական ծախուց եւ բարեսիրական պարտուց: Եւ չմոռնանք թէ Հայ Եկեղեցին չէ բաւական միայն վարդապետութեամբ ուղղել եւ ծէսերէն բարեկարգել, որպէս եղեր է ի Հայ Աւետարականս, պէտք է ժողովուրդն ալ բարւոքել, որ ետ կենայ կենաց վատթարութենէ եւ լինի հեռամուտ բարի գործոց: Յորոց մին է կրօնական աուրք եւ բարեսիրութեան ջանք, եւ յորս ուրախութիւն է տեսնել թէ կան առ հասարակ զարգացմունք. որոց համեմատութեամբ կաւելնան եւ արտաքին — Քրիստոնեայ աշխարհի նպաստք: Եւ եթէ երբեք տեղիք կան, ուր ժողովուրդ կծծի է, չուզեր որդեգրել սկզբունքն առատաձեռնութեան, անոնց պաշտօնեայ ըլլալիքներն պարտին խորհիլ, թէ այս եւ այլ նման բաներու համար

Է. Պաշտօնեայ. Ո. Աւետարանի իւրաքանչեւ:

Եթէ երբեք ժողովրդական (չըսեմ եկեղեցական, վարդապետական) բարեկարգութիւն չէ բաւական կազմակերպեալ կամ կատարեալ. եթէ կան դեռ անկարգութիւնք կամ թերութիւնք, որովք ըսինք թէ պաշտօնէից ալ դոյզն հատուցում կըլլայ, նոյն իսկ պարագայն առիթ մը է, որ պաշտօնեայն

լինի անձնուէր ի ծառայութիւն ժողովրդեան, գոհ լինի վիճակէն, նա՛ տայ օրինակ ազգուութեան, անձնուրացութեան եւ բարեպաշտութեան: Թող նա «համբերէ նեղութիւններու՝ իրրեւ բարոյք զինուոր Յիսուսի Գրիստոսի», որով դիւրին եւ հեշտ ազգեցութիւն կընէ հետեւողաց սրտի, քան թէ դատաւիտեալով ժողովուրդը իբրեւ նուաստ եւ պարտազանց. (որոց կվերաբերի եւ ինք, եւ գուցէ չէ անձնուէր եւ ազնիւ քան որ են ոմանք անոնցմէ): Եթէ պէտք էր եկեղեցական բարեկարգութիւն, զոր ոմանք մեծ նեղութեամբ՝ մեծ ծախքով ու կորուստով ի գոյութիւն բերին, եւ եթէ դեռ բարեկարգելի բաներ կ'մնան, ասոնք ալ կ'մնան պաշտօնէից ջանից եւ զոհողութեան, ո՛չ ոք այս բաժինէն ետ քաշուելու վատութեան թող զիջանի: Հապա, վեհանձն երկրասարդք, լուարձք, «Եթէ ոք ետ քաշուի, իմ հոգիս անոր չհաճիր», կըսէ սրտագէտն Աստուած: (Եբր. Ժ.):

Այսպիսի բարեկարգութիւնք — ժողովրդեան միտքն բարձրացնել եւ սիրտն ազնուացնել, չեն ըլլար արտաքին նպատիւք, որք այս տեսակէտէ նայելով գուցէ կ'մնասեն իսկ: Ո՛չ ալ կըլլան գրեթէրով եւ լոկ խրատներով, այլ անձնուրացութեան օրինակաւ ու յարատեւ համբերութեամբ: Այլ երկրասարդ ոք լինելով բժիշկ, փաստաբան եւ վաճառական. . . չկրնար այնքան բարեկարգել գաղափարս եւ վարս հասարակաց, որքան լինելով պաշտօնեայ Բանին Աստուծոյ: Պաշտօնեայ որ իր վնեմ խորհրդովք, զարգացեալ ճաշակով եւ վեհանձնական վարուք կը գործէ աննկուն ստորին ազգեցու-

թիւններէ: Փախչիլ այսպիսի դժուարութենէ, որք մեծ ինչ կերեւին յաչս վատասրտից, է նման փախըստեան բժշկի, որպէս զի չտեսնէ զխտացեալս կամ այցելէ հիւանդաց: Խուսել աստի է նմանիլ օրէնագիտի որ չուզեր ունին դնել կնճռոտ խնդրոց, զորս պաշտպանել պիտի ստանձնէ: Կամ կնմանի վաճառականի, որ կրպակէ կը հեռանայ, զի մի յաճախորդներէ ճանճրանայ կամ առեւտուրէ նեղուի: Ո՛չ, վարժապետ, որ կուզէ ուսուցանել մանկտեաց ա, բ, գ. . . եւ հեգել, պարտի ինք ալ անոնց հետ այրբէն ըսել եւ հեգել: Հրեշտակք իսկ որ գացին աղատել Ղլովտ, ենթարկեցան բռնաբարութեանց Սողոմաւոց: Նաեւ Հրեշտակն ուխտի — Աստուածորդին — իսկ «ծառայի կերպարանք» առաւ, որ մեղաց ծառայս ազատէ ի նուաստութենէ եւ ի վեր բարձրացուցանէ: Այս վեհ օրինակի պէտք է հետեւին եւ քրիստոնեայ երկրասարդք, որք կուզեն օգտակարագոյն եւ մեծ գործ տեսնել:

Ամէն գիտութիւնք եւ արհեստք յառաջ կերթան ոչ թէ բազմութեամբ արհեստաւորաց, այլ ջանիւք առաջակայից ոմանց, որ մասնագէտ կըլլան ճիւղի մը գիտութեան եւ արհեստի: Ուստի գիտութիւնք եւ արհեստք իրենց զարգացումն սոցա կընծայեն եւ կդաւանին զնոսա բարերարս եւ բարեկարգիչ: Այսպիսի է եւ կոչումն պաշտօնէից, որոց ջանիւք Ս. Գրոց գիտութիւն դիւրացաւ, զանազան լեզուաց թարգմանեցաւ, քարոզուեցաւ եւ նորանոր եկեղեցիք հաստատուեցան կամ բարեկարգուեցան: Գրուեցան հազարաւոր հատորներ մէն մի լեզուէ, ի ցուցանել հիմունա կրօնի Ս.

Գրոց եւ Եկեղեցւոյ, որ կայ մնայ առաջնայ եւ անյաղթելի ի դրանց դժոխոց: Գիտութիւնք ոչ թէ ի բնութեան նոր գօրութիւն կդնեն կամ օրէնք կը նկատեն, այլ միայն եղածները կգտնեն եւ յօգուտ կգործածեն. այսպէս եւ պաշտօնեայք, մասնագէտք կրօնի, ոչ թէ ի նմա նոր ճշմարտութիւն կյաւելուն այլ եղածներն ի լոյս կընծայեն ի լուսաւորութիւն հասարակաց: Եւ որքան առաւել է հոգի քան մարմին, որքան կարեւոր խոտոնէութիւն քան արհեստ, այնքան մեծ է եւ օգտակարութիւնք պաշտօնէից նորա:

Սմենիմաստն Աստուած գիտելով թէ մարդիկ բնականապէս անհոգ են եւ թոյլ ի քրքր հոգեւոր եւ երկնային բաներն, որք եւ մարմնէն որ մարդոց յիմարութիւն կերելին, սահմանելով պաշտօնէից դաս մը, որ բանիւ եւ գրով Զանա հաստատ բռնել վարդապետութեան հաւատարմութեամբ... ողջամիտ վարդապետութեան յորդորով (զամենեւին), եւ յանդիմանել հակառակ կեցողները, եւ նման Պօղոսի եւ բազմաց, մինչեւ իսկ կապերու եւ բանտերու մէջ Աւետարանի Զատնոյութեան եւ հաստատութեան մէջ յարատեւել: Այնպէս զի սոքա թէեւ մեռնին երթան, իրենց գրուածք մնան անմահ եւ խօսին դարերով, որոնք եղաւ նշանաւոր Հարանց, Վարդապետաց եւ Առաքելոց, յորոց Պետրոս կիսախաբէր այսմ: Այսպէս խօսեցաւ ինք ներշնչութեամբ Հոգւոյն, որոնք եւ Պօղոս, Յովհաննէս եւ Յակոբոս: Այսպէս խօսեցան եւ մեծ բարեկարգիչք Եկեղեցւոյ Սուրբաթնոս, Լուսեր, Շնորհալի, եւ ամէն դարու նշանաւոր

հանճարք պաշտօնէից, որոց կը սլարտին Եկեղեցիք կամ հաւատացեալք իրենց զարգացումն եւ հաստատութիւն՝ դիմագրաւ լեալ ամէն տեսակ դիմամարտութեանց: Եւ ո՞վ կրնայ այժմէն չափել նոցա գործոց ընդարձակ ազդեցութիւնն. զի ճշմարիտ կրօն Փրկչին ուղիղ իմացուած՝ կազդէ ամէն տեսակ գործոց գիտութեանց եւ պետութեանց: Բաւ է միայն նկատել ինչ որ ըրին ցարդ Ս. Աւետարանի Հայ պաշտօնեայք, եւ այն՝ նկատմամբ Եկեղեցւոյ եւ նորա բարեկարգութեանց, եւ զոր դեռ կշարունակեն անխոնջ սրտով: Եւ ո՞վ գիտէ սոցա քարոզութեամբ եւ գրութեամբ քանի՞ մեծամեծ բարեփոխութիւնք պիտի տեղի ունենան մեծ ժողովրդոց մէջ, եւ այն՝ ի փրկութիւն հոգւոց եւ ի բարօրութիւն մարմնոց: — Ս. հայսպիսի բազմարդիւն պաշտաման է, ում կհրաւիրեմք զերիտասարդս, որք եթէ երբէք դեռ կվարանին, թող խորհին թէ

Ը. Պաշտօնեայ՝ Ս. Աւետարանի կըլլան զգուհարարայն աշխատ:

Վիճակագրութիւն մը կհաստատէր, թէ արհեստաւորաց նուազ ապրողներն են բժիշկք, եւ վիճակաւորաց ամենէն երկարակեացք՝ պաշտօնեայք կրօնի: Կան այսմ մեզ հաւանելի պատճառներ եւս. զի ճշմարիտ եպիսկոպոս սլարտի լինիլ «անարատ, միոյ կնոջ այր, զգաստ, խոհեմ, սլարկեշտ... մի գինեմոլ, մի հարկանող, մի զօջաքաղ, այլ հանդարտ, մի կռուող, մի արծաթասէր»։ «մի յանդուգն, մի բարկացող... այլ բարեմէր, խոհեմ,

արդար, սուրբ, ժուժկալ»։ Որպէս զի լինի օրինակ հաւատացեւոյ... հոգւով՝ հաւատով եւ մաքրութեամբ. եւ մինչեւ լինիլ վստահ յանձին, թէ է առաջնորդ կուրաց, լոյս խաւարեւոյ, խրատութեամբ անմտաց, վարդապետ տղայոց։ Կանոններ՝ ըստ որոց ապրիլ պարտաւորեալ է պաշտօնեայ, եւ որ քան զայս լաւ կհասկնայ, չընկերանար վատաց, հեռի է ի փորձութեանց, նա՛ Հայ պաշտօնեայն Աւետարանի։ Ուստի եւ բնականապէս պիտի լինի առողջ, որ կտանի երկարակեցութեան, ըստ հաստատութեան բնախօսաց եւ առողջարանից։

Թերեւս եւ գերբնական հսկողութեամբ Նախախնամութեան՝ պաշտօնեայք կրնան ըսել, թէ նեղութիւնք որ պատահեցան մեզ... որովք թէ՛ եւ քան զկարողութիւն մեր շատ աւելի ծանրաբեռնեցանք՝ մինչեւ ի կենաց իսկ անյոյս եղանք... այլ Աստուած փրկեց զմեզ եւ կը փրկէ այսպիսի մեծ մահուանէ (Բ Կոր. Ա.)։ Բայց եթէ երբէք կարճ ալ ապրի պաշտօնեայն Քրիստոսի, օրերն շատ օգտիւ անցուցած պիտի լինի, նման կենացն Յովսէփայ եւ Լէոնիդայ՝ բաղդատմամբ ընդ Մաթուսաղային։ Պաշտօնեայն թէ՛ եւ սակաւակեաց լինի, իր բարերար անուն անմոռանալի կմնայ յերկրի, որպէս անմահ իսկ է յերկինս. դեռ կիսօր յերկրի նման վաղամեռիկ Աբելի. եւ կրերկրի յերկինս տեսնելով զարդիւնս իր կենաց եւ երկանց։ Կըրկնեմք թէ՛ պաշտօնեայք Աւետարանի են նաեւ վարժապետ, գրագէտ եւ հեղինակ, եւ իրենց պաշտօնը կատարելոյ ունին թէ՛ պատեհութիւն, թէ՛

պարտաւորութիւն։ Քրիստոնեայ աշխարհի անմահ գրութեանց մեծ մասը եկեղեցականաց գործեր են, նա՛ ի Հայս, եւ այն՝ Բողոքական ժողովրդեան մէջ։ Եւ չիք արգել որ յետ այսորիկ եւս չըլլան այսպէս, եւ թերեւս աւելին ալ յուսալի է։ Պաշտօնեութեան այս ստորին կամ հաւանական օգտակարութիւնք իսկ չեն միթէ գերազանց քան այլ գործոցն, յորս յուսայ երկասարգ ոք լինիլ յաջող։ Սոքա եթէ հարստանան եւ բարերարեն, թերեւս յետ մահու յիշուին քանի որ իրենց բարերարեալք կան կենդանի եւ չենքերն երեւելի։

Արդ նկատելով թէ ըստ բերման պարագայից եւ դրից Աւետարանի պաշտօնէին՝ Աստուած պէս պէս եղանակօք կուտայ ազգեցութիւն եւ պատիւ, թերեւս երկարութիւն կենաց եւ ոչ աղքատին ապրուստ, ամենեքին անոր համար են որ սոքօք դիւրութիւն ունենայ եւ պատեհ ընել մեծամեծ գործեր բարեկարգութեան ժողովրդոց եւ բարեփոխութեան հոգւոց։ Եւ պաշտօնեայ, որ գիտէ թէ՛ ռուտէ թէ՛ խմէ եւ ինչ գործ որ ընէ ամէն բան Անոր փառացն համար պարտի ընել, քանի՛ աւելի վարձուց կրնայ ակնուենել անկէ որ ըստ գործոց իւրաքանչիւրոց պիտի հատուցանէ։ Այլ եթէ նորին իմաստութեան տնօրինութեամբ պաշտօնեայ այս իր ֆրէ՞նդէն արգիւնքը չկարենայ վայելել, կրնայ մեծ քաջալերութիւն եւ սիփփանս ունենալ վստահ լինելով իւր աշխատութեան արդէնք վրայ։ Որոց մին այս է թէ՛

Թ. Անշնորայ պաշտօնէայ՝ ունին սեպհական վարչ-

է- Գրուս :

Եթէ Երիցունք եւ Երէցցունք տեսնեն թէ ուրիշ գործերով կրնան հարստանալ, հանգիստ ապրիլ եւ փառաւորիլ, իսկ քարոզչութեամբ գնացէ պիտի ըլլան աղքատ, անհանգիստ եւ նախատելի իսկ, պէտք է յիշեն թէ մեծամեծ խոստումներ կան անոնց, որք վասն Գրիստոսի կ'ընդուն բարիս եւ վայելս, ու յանձն կառնուն կրել նեղութիւն եւ տառապանք: Որպէս « չկայ ոք », ըսաւ Յիսուս — վարձատուն ամենեցուն, « չկայ ոք, որ թողուց տուն, կամ եղբայրներ, կամ քոյրեր, կամ հայր, կամ մայր, կամ կին կամ որդիներ ինծի համար, եւ չառնու հարկւրապատիկ հիմա՝ այս ատեն տուներ եւ եղբայրներ, եւ քոյրեր եւ մայրեր, եւ որդիներ եւ արտեր՝ հալածանք հանդերձ, եւ գալու աշխարհին մէջ յաւիտենական կեանք »: Եւ դարձեալ, թէ Դուք... որ միշտ կը կենայիք ինծի հետ իմ փորձութեանց մէջ, ես ալ ձեզ կուխտեմ թագաւորութիւն մը... ուր իմ սեղանէս ուտէք եւ խմէք: Խոստմունք՝ որովք Պօղոս, որ ամենէն շատ եւ խիստ տառապանաց ենթարկեցաւ, այլ լեցուած յուսով « Ես այսպէս կը դատեմ », կըսէ (Հռով. Ը.), « որ այս ժամանակիս չարչարանքը չեն արժանի բաղդատուելու գալու փառաց որ պիտի յայտնուի ի մեզ »: « Վասն որոյ չենք ձանձրանար. բայց թէպէտ մեր այս արտաքին մարդը կապականի, սակայն մեր ներքինը կը նորոգուի օր ըստ օրէ: Քանզի մեր վայրկեանական թեթեւ նեղութիւնն առաւել քան զառաւել փառաց յաւիտենական ա-

ռաւելութիւն կը գործէ մեզ: Վասն զի չենք նայիր այնց որ կերեւին, այլ այնց որ չեն երեւիր. քանզի երեւելիքս առ ժամանակ մի են, իսկ այնք որ չեն երեւիր՝ յաւիտենական » (Բ. Կոր. Դ.):

Ս. Գրոց առ այս խոստմանց բովանդակութիւնն իսկ քանի մը երեսներ մարթ էր գրաւել, զորս զանց կընեմք, ըստ որում կգրենք վասն քրիստոնեայ երիտասարդաց, որք զանոնք քաջ գիտեն: Բաւ է յաւելուլ թէ այս վարձատրութիւն պիտի լինի համեմատական նեղութեանց՝ զորս ոք կը կրէ, կամ մեմատական նեղութեանց՝ զոր ոք յանձն բերէ: Այսպիսեայ « Գիտեմ », կըսէ Գրիստոս, ճշմարիտ եւ հաւատարիմ վկայն, « գիտեմ քու գործերդ եւ քու աշխատութիւնդ եւ քու համբերութիւնդ... կրեցիր նեղութիւն իմ անուանս համար եւ չթուլացար... Ան որ կը յաղթէ, անոր պիտի տամ ուտել կենաց ծառին որ Աստուծոյ դրախտին մէջ է » (Յայտ. Բ): Սոքա ի բարեպաշտութեան զարգանալով պիտի նմանին ծառի՝ որ տնկեալ է ի գնացս ջուրց, եւ որոյ տերեւներն չեն չորնար եւ ամէն ժամ պտուղ կուտայ, եւ ինչ որ ընեն պիտի յաջողի, ըստ հաստատութեան Ա. Սաղմոսի: Եւ այսոքիկ են պտուղը աստուածապաշտութեան, որ թէ ներկայ եւ թէ՛ ապառնի կենաց խոստումն ունի, որոյ կատարումն մասամբ իւրք տեսանք նախորդ խորհրդածութեանց մէջ:

Այլ առ ուղիղ իմացուած վարձատրութեան պէտք է յիշել թէ լոկ ստացուածոց առատութիւն եւ մարմնոյ հանգիստ չեն միակ ցոյց մեծութեան մարդոյ եւ ճոխութեան վայելից: Կեալ անխռով

յաստուած պաշտութեան, բերկրիլ ուրախութեամբ փրկութեան իր եւ այլոց, տեսնել զարգացումն այլոց խնամով իւրով, են վայելք հարստութեան: Աւետարանի պաշտօնեայն գուցէ չունենայ արտաքին բարիս, որովք մարդիկ սովոր են հաշուել մարդոց յաջողութեամբ մեծութիւն կամ հատուցումն ընդունիլ: Իսկ ինքն պաշտօնեայն գիտէ թէ ունի անհամեմատ մեծ բարիս, նոյն ինքն զԱմենաբարին: Ունի ի սրտի կեանք, երանութիւն եւ վայելս, զոր աշխարհ երբէք իրեններուն չկրնար տալ: Այո՛ւ պիտի ոք երբ մեռնի գուցէ թողու խեղճ որբեր, որոց եւ հանգուցելոյն վրայ կարգահատի աշխարհ, իսկ ինք որբերն յանձնեւ է անոր՝ որ Հայր է որոց եւ Պաշտպան այրեաց, նա՛ նոցայն որ մասնաւոր խնամոց են արժանի: Թող թերահաւատ աշխարհ լայ սոցա խեղճուկ կացութեան վրայ, երկնատեսն Յովհաննէս կըսէ (ի Յայտ . Ժ.Գ.), « Լսեցի յերկնից ձայն որ կըսէր, Գրէ՛, Այսուհետեւ երանելի են մեռեալք որ ի Տէր կը ննջեն. Այո, կըսէ Հոգին, որպէս զի հանգչին իրենց աշխատութեանէն. եւ անոնց գործերը կ'երթան անոնց ետեւէն:

Պաշտօնեայք Ս. Աւետարանի՝ չունին արգելք ընելու զոր ինչ կրնան ընել այլք ի փառս Աստուծոյ եւ ի փրկութիւն հոգւոց: Այնպէս զի քրիստոնէական կենօք ինչ օրհնութիւն որ այլք կը յուսան ունենալ, զնոյն կրնայ յուսալ եւ պաշտօնեայն. կամ ինչ որ առ հասարակ խոստացեալ է քրիստոնէից վայելել այժմ եւ ապա, նոցա ամենեցուն քարոզիչք ալ են բաժանորդ: Քանզի չկայ հիմն կարծելոյ, թէ քարոզիչք կկորսնցնեն իրենց վարձ-

քը զի աշխատանաց փոխարէն թոշակ կընդունին. կամ միայն երկրաւոր է իրենց վարձք, զոր առած կըլլան ամսականով: Ո՛չ, եթէ պաշտօնեայք փոխարինութիւն ընդունելով հանդերձ ըլլան անձնուրաց ի ծառայութեան Աստուծոյ, կամ անձնուէր ի փրկութիւն հոգւոց, պիտի ունենան պէսպէս եւ մեծամեծ ուրիշ հատուցմունք եւս: Ինչպէս ոյք որ վասն Քրիստոսի բան մը կ'թողուն, փոխարէն կընդունին ո՛չ թէ նորա չափովը, մէկին մէկ, այլ լեւի լեցուն, յաշխարհի հարկւրապատիկ եւ ի հանդերձելումն յաւիտենական կեանք: Նա՛ թէ, ինչպէս կհաստատէ Ս. Գիրք, յատկապէս Պօղոս (Ա. Կոր. Թ.), որ թէեւ իրեն համար ընտրած էր Աւետարանը ձրի տալ, բայց կընդունի եւ կուսուցանէ, թէ « Տէրը հրաման տուաւ, որ Աւետարանը քարոզողներն ապրին Աւետարանէն »: Անանկ որ պաշտօնեայն յաջս Աստուծոյ՝ չէ տարբեր անպաշտօն քրիստոնեայններէ, որք պէսպէս եղանակաւ կը հայթայթեն իրենց պիտոյս եւ կգործեն ի փառս Աստուծոյ:

Եւ գիտելի է թէ փրկութիւն, մեղաց թողութիւն եւ ժառանգութիւն արքայութեանն են վասն հաւատացելոց ձրի, չնորհք պարգեւեալ արժանեօք Յիսուսի Քրիստոսի: Բայց եւ այնպէս ան որ ի սէր Աստուծոյ, յանուն աշակերտի, ըսաւ վարձատրիչն Յիսուս, մինչեւ իսկ գաւաթ մը ջուր կուտայ, ճշմարիտ կըսեմ ձեզ իր վարձքը չափաւ կորսնցունէ: Եւ այս վարձք են յաջողութիւն գործոց, զարգացմունք բարեմասնութեանց, խաղաղութիւն խղճի եւ ուրախութիւն սրտի, զորս կվայելէ աստ-

ուածասէր հոգի աստ եւ յերկնի: Զայսպիսի վա-
յելս Ս. Գիրք սովոր են անուանել փառս: Ըստ
այսմ կըսուի թէ ոյք կառաջնորդ են զայլս յարդա-
րութիւն «աստղերու պէս պիտի փայլին յաւիտ-
եանս յաւիտեանց»: Եւ ինչպէս մի աստղ քան
զմիւս աստղ տարբեր է փառօք, չէ անբանաւոր
խորհիլ, թէ որոց որ գործ է շատերը փառաց ա-
ռաջնորդել, իբրեւ առաջնակարգ աստղը համաս-
տեղութեանց՝ պիտի ըլլան շողշողուն ի բոլրս բազ-
մաց փրկելոց, եւ այն՝ իրենց առաջնորդութեամբ:
Ինչպէս եւ Յովհաննէս տեսաւ ի Յայտնութեան
բազմութիւնն փրկելոց Ասիոյ եօթն Եկեղեցեաց,
յորս, սակայն, նոցա Երիցունք փողփողեալ կիայ-
լէին: Զի Ան եօթն աստղերը, ըսաւ Որդին մար-
դոյ, որ իմ աջ ձեռաց մէջ տեսար... են եօթն Ե-
կեղեցեաց հրեշտակներն, Եպիսկոպոսները, նոցա
Հովիւները: Որք երբ երեւնայ Հովուապետը,
պիտի ընդունին փառաց անթառամ պսակը, զոր
«Տէր, արդար Դատաւորը (որ ըստ գործոց կը
հատուցանէ իւրաքանչիւրոց), պիտի տայ... ա-
մենուն՝ որ Անոր յայտնուիլը սիրեցին»:

Այլ Աւետարանագէտ մը արդեօք կրնայ համա-
րիլ, թէ պսակ Պօղոսի եւ Աւագակինն պիտի ըլ-
լան հաւասար փայլուն. կրնայ ոք երկմտիլ թէ Պօ-
ղոսի, անձնուէր զօրապետին, փառք եւ փայլք
պիտի գերազանցեն քան բանտապետինն, հասա-
րակ զինուորի: Ինչպէս եւ նոյն ինքն Պօղոս՝ Եր-
բէք, կըսէ, չէ անիրաւ Աստուած, որ մոռնայ ձեր
գործը եւ սէրը՝ զոր ցուցիք անոր անուանն հա-
մար, որ եւ ծառայեցիք սուրբերուն եւ կը ծա-

ռայէք: Եւ եթէ քրիստոնէից ծառայողք արդարի
վարձատրութիւն պիտի ընդունին, քանի աւելի որ
մեծն են ի քրիստոնեայս եւ կարի անձնուէր ի ծա-
ռայութեան: Ստուգիւ մէն մի քրիստոնեայ ազատ
է եւ արտօնացեալ զեղբարս մոլորութեան ճամ-
բէն դարձունել... եւ հոգիներ մահուանէ ազա-
տել. զի ինչ որ կրնայ ընել այս մասին պաշտօն-
եայն, կրնան ընել եւ ոչ-պաշտօնեայք: Միայն թէ
Քարողիչք եւ Երիցունք ունին առաւել եւս պա-
տեհ, պատրաստութիւն եւ կարողութիւն, որովք
կրնան շատերուն փրկութեանն աշխատիլ: Անանկ
որ, ինչպէս հրեշտակաց ոմանց փառք թուին գե-
րազանցել զայլովքն, նոյնպէս եւ Եկեղեցւոյ հրեշ-
տակացն, Երիցանցն, փառք պիտի գերազանցեն
քան հասարակ Քրիստոնէիցն:

Որպէս կրնաք հետեցունել զայս նաեւ զգա-
ցումէն Յովհաննու Աւետարանչի, որ «քան զայս
մեծ ուրախութիւն չունիմ, կգրէ (Թուղթ Գ.),
որ կը լսեմ թէ իմ որդիներս կը քալեն ճամարու-
թեան մէջ»: ուրախութիւն՝ որ երկնից մէջ պա-
կասելոյ ոչինչ պատճառ կայ, եթէ չաւելնայ՝ որ եւ
յուսալին է: Առաւել բացայայտ են եւ բանք Պօ-
ղոսի, զոր շատ կը յեղյեղէ, զորօրինակ, «Եղ-
բարք իմ սիրելիք եւ անձկալիք, ուրախութիւնս
եւ պսակս», «կենաց խօսքը պինդ բռնելով պար-
ծանք ըլլալու համար ինձ Քրիստոսի օրը»: Ինչպէս
որ... ձեր պարծանքն ենք... ինչպէս եւ դուք
մերը»: «Քանզի ո՞վ է մեր յոյսը կամ ուրախու-
թիւնը կամ պարծանաց պսակը, եթէ ոչ դուք՝
Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի առջեւ անոր

գալստեան ատենը՝ վասն զի դուք էք մեր փառքը եւ ուրախութիւնը » : Ուրեմն ոյք չատ ունին զայսպիսի պսակս պանծանաց, իրենց առաջնորդութեամբ փրկեալներ ու փառաւորեալներ, չատ պիտի լինին նոցա փառք եւ փայլք, ուրախութիւն եւ պարծանք ի Տէր : Այսպիսի մասնաւոր փառաց վիճակ է ահա պաշտօնէութիւն, առ որ կ'որդորենք զերկտասարդս, որք այս ամեն խորհրդածութեամբ կրնան տեսնել, թէ

Ժ. Զի՛ պաշտօն քերականոց քան զՊաշտօնէութիւնն :

« Եթէ ոք Եպիսկոպոսութեան (Երիցութեան, Տեսչութեան) կը ցանկայ, բարի գործոյ կը ցանկայ », կըսէ նա որ գիտէ ճշգիւ գնահատել գերազանցութիւն պաշտամանս : Քանզի զայսպիսիս, կըսէ, Հոգին Սուրբ տեսուչ (կը դնէ) Աստուծոյ Եկեղեցւոյն վրայ, զոր իր արեամբ ստացաւ : Գերազանց պատիւ եղաւ Յովսէփայ լինիլ տեսուչ տանն Փարաւոնի, հասաւ քանի գերազանցագոյն պէտք է համարուիլ տեսչութիւն տանն Աստուծոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի, որ իր կենօք ստացաւ զնա, արեամբ, որ որքան թանկագին է, այնքան վեհ է եւ խնամատարութիւն հոգւոց, որք նովաւ գնեցան : Նշանաւոր եղաւ Մովսէս ի պատճառս ազատութեան Իսրայելի, որոյ եղաւ եւ օրէնսգիր, քան զնորայն պատուական են, սակայն, « ոտք Աւետարանչաց խաղաղութեան, եւ Աւետարանչաց բարեաց » : Զի ըստ հաստատութեան մեծ Առաքելոյն, « Եթէ դատաւարութեան պաշտօնը փառք էր, որչափ եւս առաւել արդարութեան

պաշտօնը պիտի ըլլայ փառք » : Վասն զի այն որ (բաղդատմամբ ստորայնոց) փառաւոր էր, այս մասին (բաղդատմամբ բարձրագունից) փառաւոր չէ գերազանց փառաց պատճառաւ » : Մեծ պաշտօն է լինիլ Դեսպան Անգղիոյ եւ Նախարարապետ Գերմանիոյ, հասաւ քանի մեծագոյն լինիլ Քրիստոսի զեսպաններ եւ Աստուծոյ խորհրդոց տնտեսներ, մատակարարներ եւ տնօրէններ :

Եթէ լինիլ բժիշկ եւ դասատու՝ է գործ պերճ եւ պատուական, քանի առաւել լինիլ կրթիչ սրտի եւ բուժիչ հոգւոյ : Եթէ լինիլ փաստաբան եւ դատաւոր՝ է պաշտօն պայծառ եւ փառաւոր, որքան վեհ ու վսեմ պարտի համարիլ պաշտօն խաղաղարարի ընդ Արարիչ եւ ընդ արարած, նա՛ լինիլ Աւետարներ նորա, որ յաշխարհ եկաւ ոչ ի դատել այլ դատաւարտելոց ներուճն շնորհել : Պատուաւոր են արհեստք ոսկերչի եւ ագամանդագործի, զի կ'պատաղին թանկ եւ ազնիւ մետաղօք, հասաւ որքան պատուականագոյն է պաշտօն շինելոյ զմարդիկ իբրեւ կենդանի քարեր (լինիլ) հոգեւոր տաճար, սուրբ քահանայութիւն մատուցանել հոգեւոր պատարագներ հաճոյ Աստուծոյ, Յիսուսի Քրիստոսի ձեռք : Մեծ ինչ է լինիլ ազատարար անձի, որ կայ ի վտանգի մահու, որպէս ըրաւ դուստրն Փարաւոնի ջրամոյն Մովսէսի, հասաւ որքան մեծագոյն՝ լինիլ միջոց ազատութեան անձի, որ կայ ի դատաւարտութեան յաւիտենական կորստեան : Ոչ միայն լինիլ ազատարար՝ այլ եւ առաջնորդել անվախճան կենաց եւ իրականութեան, ուր ոք լաւագոյն ծառայութիւն ունի մատուցանել աստ

եւ անդ յերջանկութիւն արարածոց՝ քան որ ըրաւ Մովսէս իր կենօք։ Այսպիսի պաշտաման մէջ մտնելոյ համար, ուրեմն, կ'մնայ այլ եւս վարանման տեղ։ Կայ գերազանց պաշտօն քան զայս։ Քրիստոնեայ երիտասարդ եթէ դեռ կ'վարանի ընդունելոյ զայս պաշտօն, պէտք է գիտնայ, թէ

ԺԱ. Կոչեցեալ է պաշտօն կոչեցեալ է ելի զնորո-

նիւն։

Անձինք որ առողջ են մարմնով եւ մտք, չունին սնուցանելի շատ զաւակներ եւ խնամելի ծնողս, կամ այնպիսի պարագայս որ կրնան արգել համարիլ պաշտօնէութեան պատշաճ կատարման, նա թէ ի սրտէ կ'փափաքին ծառայել ի փրկութիւն հոգւոց, կ'զգան պարտաւորութիւն իւրեանց ի ծառայութիւն թագաւորութեան Քրիստոսի, եւ որոյ պատրաստութեան համար ունին տաղանդ եւ ժամանակ, այսպիսիք ի ձեռն Նախախնամութեան պատրաստեալ են ի պաշտօնէութիւն Ս. Աւետարանի, եւ շնորհիւ Հոգւոյն յորդորեալ քարոզել զԲանն կենաց։ Մանաւանդ այն ներքին ջերմ փափաք եւ հակամիտութիւն լինիլ պաշտօնեայ Աւետարանի՝ քան լինիլ ուրիշ պաշտօնատէր, ահա այս կոչում մը է Աստուծոստ, որոյ պարտին հնազանդիլ առանց վարանման, որպէս ըրաւ Աբրահամ, եւ առանց մարմնոյ եւ արեան հարցնելոյ որպէս ըրաւ Պօղոս։ (Գաղ. Ա.)։ Զի ոչ թէ ոք ինքնին կառնու այս պատիւը, այլ նա՝ որ Աստուծոյ կոչուած է, որով միայն կրնայ լինիլ բաւական պաշտօնեայ Նոր Կտակարանին... հոգւոյն։ (Եբր. Է., Բ. Կոր. Գ.)։

Այսպէս կոչեցեալն պարտի թողուլ ամէն հոգ Աստուծոյ վրայ եւ խոնարհել նորա հօր բազկին տակ, որ ժամանակին բարձրացունէ։ Այսպիսին պարտի վտանհիլ Յիսուսի, որ «Ամէն իշխանութիւն», կըսէ, «տրուեցաւ ինձ յերկինս եւ յերկրի... եւ ահա ձեր հետ եմ ես ամէն օր»։ Այս կոչման առարկել նման Մովսիսի եւ Երեմիայ որպէս տեսանք ի վերն, է նորա խոստմանց վրայ թերահաւատիլ։ Ունին չդնել այն կոչման, կ'նմանի փախըստեան Յովնանու, որ ի մրրկաց բռնուեցաւ, եւ այն ալ որ այսօր կ'սուսէ, գուցէ զանձն մեծ վտանգաց մէջ կը ձգէ։ Յովնան Աստուծոյ ծառայն էր, որոյ եղաւ բան Տեառն... թէ դնա Նինուէ քարոզէ, պարտ էր երթալ. ուրիշներ կան ըսելով կամ այլ անբանաւոր առարկութեամբ եթէ խուսէր, կըլլար անհնազանդ եւ ապստամբ, ուստի եւ պատժելի, որպէս եւ եղաւ։ Այսպէս կըլլայ եւ անոր որ վարպետութեամբ կամ սրտի խաբէութեամբ կուզէ խոյս տալ այս պաշտօնէ։ Չես կրնար, երիտասարդ բարեկամք իմ, չես կրնար խուսիլ, մտադիւր լըսէ, պարտքդ կատարէ։

Իշխանն երիտասարդ եւ օրինական, որ կուզէր երկնից թագաւորութիւն ժառանգել, պատուէր ընդունեց նորա Արքայէն, ի Քրիստոսէ, թէ Գնա ամէն բան ծախէ, տուր աղքատաց եւ եկուր իմ ետեւէս։ Պատուէր՝ զոր կատարել պարտաւոր չէին շատեր որք պիտի ժառանգեն յաւիտեանաւ կան կեանք, որպէս չըրին Առաքեալք իսկ։ Այլ նմա քանի որ յաւկապէս հրաման եղաւ, եւ այն անշուշտ մեծ իմաստութեամբ եւ բանաւորապէս,

պարտ էր ճիշդ այնպէս ընել: Այլ չընելով մեղան-
չեց, ի կենաց հեռացաւ եւ « տրամած գնաց » գու-
ցէ մինչեւ ի կորուստ: Այսպիսի է եւ մասնաւոր
կոչումն քարոզչութեան, զոր ամէն անհատ պաշ-
տօնէի պէս կատարելոյ չէ պարտական, այլ որոց
որ կըլլայ պարտին ճշգիւ կատարել: Եթէ ոչ կը
մեղանչեն եւ շատ օրհնութիւններէ, գուցէ ի շնոր-
հաց իսկ, կըրկուին իբրեւ քանքարաթաքոյց ծա-
ռայք:

Աբրահամէ պահանջեց Աստուած զենուկ զորդին
իւր սիրելի. պատուէր՝ զոր այլոց երբեմն չէր ներելի
կատարել. պատուէր՝ որում կրնար Աբրահամ շատ մը
առարկութիւններ ընել, որք թէեւ իրեն բանաւոր
թուէին, միայն մեղքը պիտի յաւելուին: Ուստի
միամտաբար՝ առանց վարանման հնազանդեցաւ,
եւ առանց զոհելոյ ինչ՝ առիթ ունեցաւ ընդունե-
լոյ մեծամեծ օրհնութիւնս: Ոյք այսպիսի կոչումն
կընդունին, գուցէ դժուարութիւններ կտեսնեն,
որոց համար առարկել եւ վարանիլ փորձուին. այլ
սոքօք մի միայն կը յաւելուն իրենց թերահաւա-
տութիւն եւ յետաձգութիւն ընդունելի օրհնու-
թեանց: Իսկ որ առանց հարցանելոյ մարմնոյ եւ
արեան, ըսենք, կնուիրէ զանձն, նման Եսայեայ,
եւ իսկոյն կըսէ, « Ահա առիկ եմ, զիս խրկէ », նոյն
հետայն կմաքրուի կայծակաւ. շնորհիւ Հոգւոյն
Սրբոյ կսկսի նոր եռանդ ունենալ եւ պատրաս-
տուիլ նորանոր պարգեւս ընդունելոյ: Դժուարու-
թիւնք կերեւին ի սկզբան անդ, եւ պէտք է որ
երեւին, զի կոչեցեալն պարտի հաւատով սկսիլ
եւ ոչ յերեւութից, զի նա անձին չվստահի, իր

տկարութիւնն զգայ, Աստուծոյ օգնութեան դիմել
սովորի, որպէս զի գործն չըլլայ անձնասիրական՝
այլ նուիրական, չըլլայ չահաժաճառութիւն՝ այլ
Աստուածապաշտութիւն: Իսկ այն կարծեցեալ դժ-
ուարութեանց քիչերն յարդիւնս կուգան, որպէս
փորձիւ անձին գտաւ եւ այն, որ ձեզ խօսիլ կը
համարձակի:

Եւ սակայն եթէ երբեք ոք ստոյգ է, թէ զոհ-
ղութեանց եւ դժուարութեանց պէտք պիտի լինի
տանիլ, դարձեալ թող հնազանդի կոչման վստա-
հելով, թէ Աստուած մէկը իր կարողութենէն ա-
ւելի չփորձեր. եւ թէ փորձութեան հետ ազատու-
թեան միջոց կուտայ: Եւ երանի այնմ, որում տրու-
եցաւ Քրիստոսի համար, ոչ միայն հաւատալ անոր,
այլ եւ անոր համար չարչարուիլ. նոյն պատերազ-
մը ունենալով՝ « զոր տեսաք յիս », կըսէ Պօղոս
(Փիլիպ. Ա.), « եւ հիմա կըլսէք իմ վրաս »: Մեծն
Գրիգոր (Պապ) գրելով այս նիւթոց վրայ կըսէ,
թէ ըստ օրինաց Մովսիսի եթէ մէկը չուզեր առ-
նել մեռեալ եղբոր անգաւակ այրին, այս կին այն
հրաժարողին երեսը պիտի թքնէր, որով այն ոք
պիտի հրատարակուէր իբրեւ պարտազանց: Այսպէս
կընէ եւ Եկեղեցին, կամ նորա գլուխը Քրիստոս,
այն անձի որ զանց կընէ կատարել պարտիս առ որ
կհրաւիրուի անօրինութեամբ Նախախնամութեան
եւ թելադրութեամբ Հոգւոյն: Ինչպէս ըրաւ եր-
բեմն փախչող Յովնանու, զոր ոչ միայն թքով այլ
եւ ջրով ողորեց: Ինչպէս ըրաւ եւ քանքարաթա-
քոյց ծառային, որոյ վրայ նայիլ իսկ չուզէր եւ
ի խաւարն զրկեց: Եւ այսպիսեաց համար է որ կը-

սէ (Եբր․ Ժ․) , թէ « Եթէ ոք ետ քաշուի , իմ հոգիս անոր չհաճի » : Իցիւ , եւ ոչ քայս հրաւէրն իրենց ուղղեալ հիւսմարին , ըսէին , « Բայց մենք ետ չենք քաշուիր ի կորուստ » , « Ահաւասիկ եմ , Տէր » , « Տէր , ինչ կուգես որ ընեմ » : Այլ միթէ նոր- ընծայից պէտք կայ , եղածներն չէն բաւական եւ աւելի իսկ . ո՛չ ,

ԺԲ․ Պաշտօնէից պէտք կայ :

Գուցէ գտնուին խորհողներ , թէ պաշտօնէութեան պատրաստութեանն ոմանք դեռ չունին պաշտօնավայր , եւ ինչ պէտք է մի քանին եւս յաւելուլ , որով կամ իրենք կամ այլք մնան ան- պաշտօն : Եթէ երբեք այսպէս ալ լինի նկատմամբ պաշտօնէութեան , միթէ այնպէս եւ առաւել եւս ճշմարիտ չէն նկատմամբ եւ ուրիշ պաշտամանց , որոց ձեռնամուխ պիտի լինի Գրիստոնեայ երիտա- սարդ : Ո՞ր քաղաքք մինչեւ իսկ գիւղք՝ իրենց ու- գածին եւ պահել կրցածին չափ չունին բժիշկք , ո՞ր դատեր մնացեր են անլոյծ եւ ո՞ր դատարանք փակ՝ առի չգոյէ փաստաքանից . ո՞ր ապրանք մնացեր է առանց վտճառականի եւ ո՞ր գործեր անտէր , ո- րում տիրանան երիտասարդք մեր : Այս պաշտա- մանց եւ ոչ միոյն մէջ կրնայ ոք աւելի յուսալ թէ պիտի ունենայ գործ եւ յաջողութիւն , քան որ յուսալին է յԱւետարանի պաշտօնէութեան :

Երիտասարդք կը յուսան թէ գործեր պիտի ընդարձակին , բացունին պաշտամանց դռներ . չէ՞ ա- ռաւել եւս յուսալի թէ պիտի ընդարձակի եւ ի Տաճկաստան գործ Աւետարանի պաշտօնէութեան ,

ինչպէս եղաւ վաթսուոն տարուընէ հետէ : Զէ՞ յու- սալի թէ պիտի կազմին նորանոր Եկեղեցիք , խում- բակցին նորանոր ժողովուրդք եւ բացունին քարոզ- չական բեմեր : Նա՞ թէ ճիշտ հիմա՝ միայն քանի մը ըրալէ մտածելով կրնամ համրել քսանէ աւելի Եկե- ղեցիներ որք այսօր Երէց կուգեն , յորոց ոմանք առժամանակեայ քարոզիչ մը ունին , ոմանք ալ բնաւ չունին . եւ այնքիկ ոչ աննշան տեղիք , զոր օրինակ Տիգրանակերտ , Վան , Ակն , Սեբաստիա , Նիկոմիդիա , Հալէպ եւ Անտիոք . եւ շատ մ'ալ սո- ցին նման տեղեր ուր քարոզչի պէտք կայ . կան եւ ողջին կրկնապատկը տեղիք , որք առ ի չգոյէ յար- մարագունիցն գոհ լինել կերեւին իրենց ներկայ պաշտօնէէն : Ուրեմն ահա պատրաստ գործ , զոր եթէ յարմար պաշտօնեայք ընուն , առաւել եւս պէտք պիտի լինին ուրիշ պաշտօնեայք : Քանզի Եկեղեցիք եւ ժողովուրդք զօրանալով եւ ոգեւորելով պիտի ջանան կատարել իրենց պարտիս եւ շրջակայից քա- րոզելոյ զԱւետարանն , մինչեւ որ բոլոր երկիր Տէրոջ գիտութեամբ լեզուի , որպէս ջուրք ծածկեն զծով : Իսկ մեք դեռ սրջափ հեռի ենք միակ իսկ լիովին Աւետարանելէ : Ապա ուրեմն պաշտօնեա- ցուներ պէտք է լինին լիայոյս , թէ իրենց գործեր պատրաստ են արդէն :

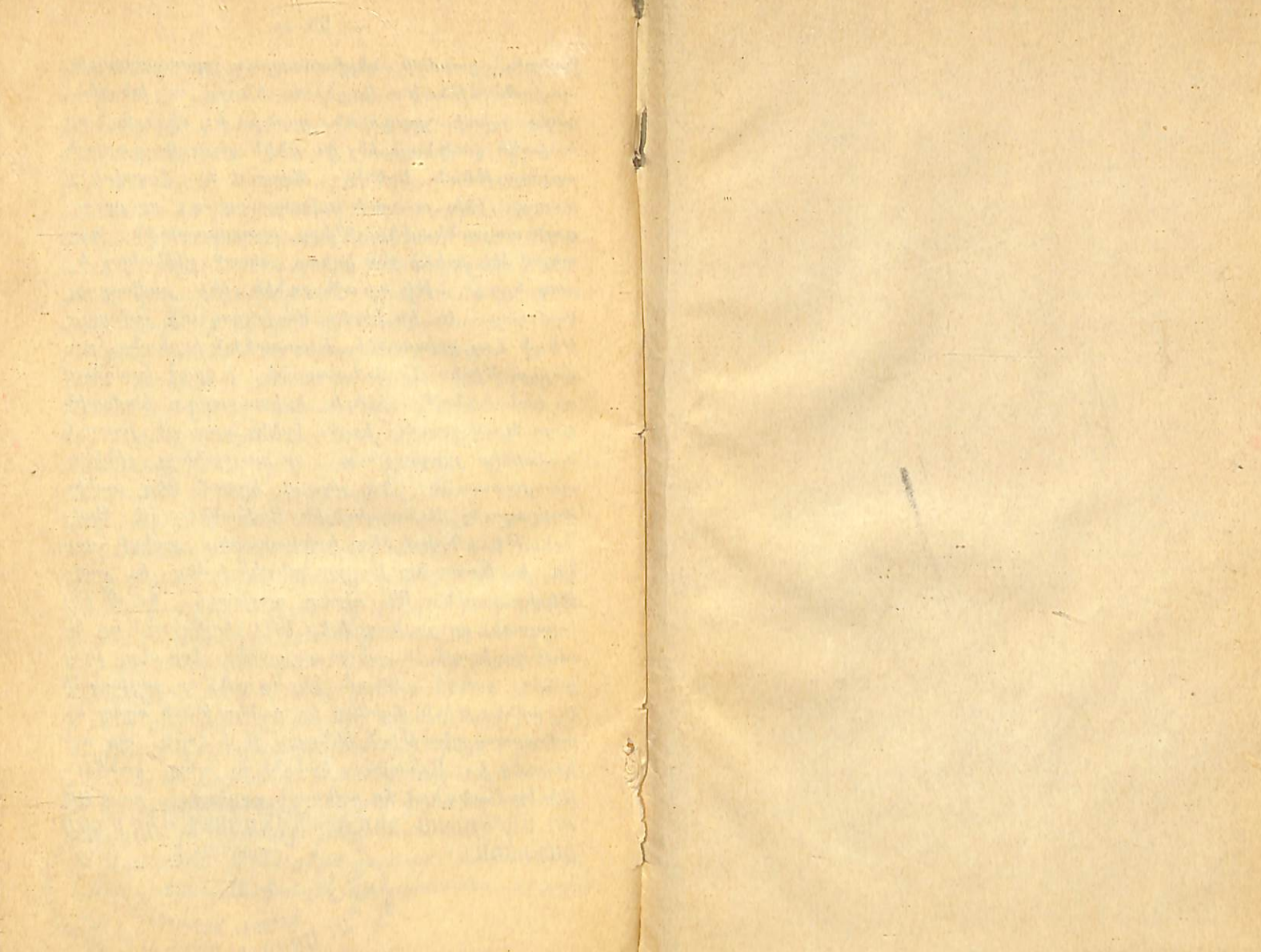
Ուրիշ տեսակի գործոյ կամ պաշտաման հետա- մուտք գիտեն թէ արդէն ամէն տեղիք գրաւեալ են , սակայն կ'յուսան որ իրենք պիտի լինին քան նախորդս հմուտ եւ ճարպիկ , որովք պիտի գերա- վանցեն զնոքօք , եւ իրենց ձեռքն բերեն նոյնն պաշտօններն եւ գործեր : Բարւոք է այս , սկզբունք

է մրցանաց, սկիզբն յառաջդիմութեան աշխարհի, եւ վասն էր չգործածուի ի յառաջդիմութիւն կարեւորագոյն գործոյն պաշտօնէութեան: Երկնից թագաւորութիւնն բռունք յախշտակեն, գիտեն զայս եկեղեցիք, ժողովուրդք եւ պաշտօնեայք, եւ պատրաստ են ընդ պահանջն այս արդար սկզբան թէ լաւերն պարտին լաւագոնից տեղի տալ: Պաշտօնէից, ինչպէս եւ ժողովրդեան աղաղակն, թէ բարձր դաստիարակութեան պէտք ունիմք, չեն միթէ վկայութիւնք, չեն միթէ պատրաստութիւնք, որ հիներ դադրին եւ նորեր անոնց տեղերն գրաւեն: Ես ինքս, յոսամ եւ այլք, կիսափաքինք տեսնել թէ կպատրաստուին կարող երիտասարդներ առնուլ մեր բեմերն: Ասով եւ մեք կամ պիտի ստիպուիմք ջանալ որ յառաջ դիմեմք, զի կարենամք մրցիլ եւ մեր դիրքն պահել, կամ, եթէ ապիկարութեամբ չենք կարող զայս ընել, ապա չեմք եւ բաւական ժողովուրդ զարգացնել, զոր պարտիմք թողուլ կարող անձանց եւ մեք երթանք ուր մեզմով գոհ կրնան ըլլալ: Զի ինչպէս բեմն յեկեղեցւոյ է բարձրագիւր քան տեղի ժողովրդեան, այսպէս եւ բեմախօսն պարտի լինիլ մտօք բարձր քան զունկնդիրս, եթէ ոչ հօտը չկրնար ճարակ գտնել ի բանս քարոզչի: Հապա այս մրցման սկիզբը գործադրել ի պաշտօնավարութեան ոչ միայն է բանաւոր, այլ եւ հարկաւոր ի սնունդ ժողովրդեան, զի մի առ ի չգոյէ հմտութեան կամ զօրութեան տկարանայ եւ Ս. Աւետարանի արհամարհանք գայ:

Ակն ունիմ թէ Արժանապատիւ պաշտօնեայք պիտի հաճին արձագանգել զիրախուսանս, եւ քա-

ջալերել յարմար զերիտասարդս պատրաստուիլ պաշտօնէութեան: Որպէս եւ ծնողք ու խնամակալք պիտի յորդորեն զօրդիս եւ սիրելիս, որ ծախսեն զամենայն ինչ եւ գնեն զայս մարգարիտն արքայութեան Երկնից: Պարտ է եւ ժողովրդոց սատար լինիլ յոսալի երիտասարդաց, որ լաւագոյն պաշտօնեայներ լինելոյ պատրաստուին, գիտելով թէ իրենք չեն կրնար յառաջ ընթանալ երազ երազ, եթէ առաջնորդին լինի յամրաքայլ կամ կաղ: Եւ ես իբրեւ փախաքող ոք յաջողութեան Հայ քրիստոնէից ի տարածելն իւրեանց ճշմարտութիւնս Ս. Աւետարանի, ի սրտէ կեղծամ որ ինձ ծանօթ սիրելի երիտասարդք համարին զայս իրախօսանս՝ իբրեւ իրենց գրաւած յատուկ նամակներ յորդորանաց, որ պաշտօնեայ լինելու պատրաստուին: Եւ յիրաւի կըսեմ Զեզ բանիւ մաքրաշունչ Աւետարանչին Յովհաննու (Ա. Յով. Բ.), թէ « Գրեցի ձեզ, երիտասարդք, քանզի հզօր էք, եւ Աստուծոյ խօսքը կրնակի ի ձեզ, եւ յաղթեցիք չարին: Մի սիրէք զաշխարհ, եւ մի ինչ (պաշտօն) որ յաշխարհի է: Եթէ (կոչեցեալ) ոք կը սիրէ զաշխարհ (եւ անոր պաշտօնն), Հօր սէրը չկայ ի նմա. քանզի ամենայն ինչ (գործ) որ յաշխարհի է, ցանկութիւն մարմնոյ եւ ցանկութիւն աչաց եւ ամբարտաւանութիւն կենաց, չէ ի Հօրէ, այլ աշխարհէս է: Աշխարհս կանցնի եւ անոր ցանկութիւնը (հանդերձ իր ամենայն գործով), բայց Ով որ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԿԱՄԱՐԵՔ, ԶԿԱՅՈՐԵՔ ԳԻՆՈՅ ԶԱՆԻՏԵԱՆ:

943

204 x 200

943

<< Ազգային գրադարան

NL0027702

